

ЛЕМКІВЩИНА LEMKIVSHCHYNA

РІК XVII, Ч. 4

ЗИМА — 1995 — WINTER

VOL. XVII, No. 4

НАША ЦІЛЬ: ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЕТНОГРАФІЧНИХ ЗЕМЕЛЬ
У ВІЛЬНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ
OUR MOTTO: THE UNITY OF UKRAINIAN ETHNOGRAPHIC TERRITORY IN
A FREE UKRAINIAN STATE

ЛЕМКІВЩИНА LEMKIVSHCHYNA

ВИДАЄ ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ В АМЕРИЦІ / PUBLISHED BY ODLWU, INC.

РІК XVII, Ч. 4

ЗИМА — 1995 — WINTER

VOL. XVII, No. 4

І. Ірлявський. У Свят-вечір	1
м.д. З Різдвом Христовим, з Новим Роком!	1
М. Дупляк. З досвідом минулого, погляньмо в майбутнє	2
НА АКТУАЛЬНІ ТЕМИ	
В. Шлянта. Українське населення в Польщі за комуністичного режиму та сьогодні	5
З. Филичук. Різдвяне віншування	7
НА МИСТЕЦЬКІ ТЕМИ	
П. Лопата. Богом обдарований композитор	8
Л. Бонковська. Славний син лемківської землі	10
Г. Щерба. Розвиток хорового мистецтва в північно-західній Лемківщині	12
Я. Вільшенко. Свята ніч	13
ПО СТОРІНКАХ ІСТОРІЇ	
Т. Ольшанський. Команчанська Республіка (I)	17
СПОМИНИ	
"Синявець". Нас гнали з рідних земель (II)	19
І. Сенько. Переселення лемків в 1945 р.	20
Lemkivshchyna:	
Christmas Greetings	21
Т. Olszansky. All about operation "Wisla" (II)	26
З ЖИТТЯ ОРГАНІЗАЦІЇ:	
Дума. Відбувся XXIV Крайовий З'їзд ООЛ в Америці	25
Резолюції З'їзду	31
Вісті з Крайової Управи ООЛ	32
Відійшли від нас. Подяка	32

На обкладинці: Нукифор: Св. Миколай. Аквареля, 8 x 8.
On cover: Nykyfor: St. Nicholas. Watercolor, 8 x 8.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: Марія Дупляк, Зенон Войтович, Іван Гвозда, Іван Оленюх.
EDITORIAL BOARD: Marie Duplak, Ivan Hvozda, Ivan Olenych, Zenon Wojtowych.

Адміністратор — Корнило Бабяк

Administrator — Kornylo Babiak

Мистецьке оформлення обкладинки: Михайло Черешньовський
Cover design by Mykhailo Cheresniiovsky

КРАЙОВА УПРАВА ООЛ

ЕКЗЕКУТИВА

Марія Дупляк	голова
Зенон Галькович	1-ий заст. голови
Володимир Кікта	2-ий заст. голови
Зенон Войтович	секретар
Стефан Косцюлек	скарбник
Іван Гвозда	член екзекутиви
Мирон Мицьо	член екзекутиви
Микола Дупляк	член екзекутиви

РЕФЕРЕНТУРИ

Юрій Ковальник	допомогова
Корнило Бабяк	організаційна
Микола Грицков'ян	зовнішніх зв'язків
Стефан Гованський	музейна
Іван Гресь	культ.-освітня

ВІЛЬНІ ЧЛЕНИ

Іван Васічко	Василь Гаргай
Іван Філь	Теодор Малиняк
Ярослав Кравчишин	Петро Русинко

КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ

Михайло Дзіман	голова
Теодор Полянський	член
Іван Ниціт	член

ТОВАРИСЬКИЙ СУД

Іван Хомко	голова
Юліан Котляр	член
Анна Войтович	член

Адреса Крайової Управи ООЛ:

ODLWU, Inc.
P.O. Box 7, Clifton, NJ 07011-0007

Адреса Редакції та Адміністрації:

"Lemkivshchyna" Magazine
P.O. Box 7
Clifton, NJ 07011-0007 USA

Printed in USA by COMPUTOPRINT Corp.
35 Harding Avenue, Clifton, NJ 07011
Tel.: 1(201) 772-2166 Fax: 1(201) 772-1963

З нагоди

*Свят Різдва Христового і Нового Року
вітаємо*

*український нарід у Вільній Україні
та на поселеннях.*

*Щиросердечні поздоровлення пересилаємо
Ієрархам Українських Церков,
Проводам українських організацій і установ,
усім нашим Членам.*

*Наш щирий привіт шлемо членам
Товариства "Лемківщина" в Україні,
Об'єднання Лемків у Польщі,
й Союзу українців-русинів у Словаччині!*

ХРИСТОС НАРОДИВСЯ!

СЛАВІМО ЙОГО!

**СВІТОВА ФЕДЕРАЦІЯ ЛЕМКІВ
ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ в АМЕРИЦІ
ФУНДАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕМКІВЩИНИ**

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ,

З НОВИМ РОКОМ!

З останнім листком календаря увійшов в історію України четвертий рік її незалежності. Нелегким був цей рік для наших братів і сестер на Батьківщині. Але чи легко є господарю, який будує власний дім? Наш нарід на своїх рідних землях будує державу. Тому різні труднощі в цей час є неминучі, а необхідними являється єдність, терпіння та віддана праця.

З 1995 роком ми замкнули теж 60 літ праці нашої Організації. 60 літ існування та діяльності ООЛ вписалися в її історію бурхливим розвитком, успіхами, були теж недотягнення.

Тому на порозі Нового Року підсумовуємо і критично оцінюємо досягнуте, з надією дивимосся у

майбутнє, розуміючи, що успіх нашої праці в найбільшій мірі залежить від нас самих, — від нашого рівня свідомості, від нашого громадського вироблення.

Різдво Христове. Коли сядемо за святковим столом, хоч на хвилину згадаймо наших братів і сестер на рідній землі: нехай тверда воля і віра в кращий завтрашній день дасть їм силу пережити цей важкий час; нехай сповняться наші серця любов'ю до ближнього; нехай здійсняться всі наші мрії...

ХРИСТОС РОЖДАЄТЬСЯ!

М.Д.

ІВАН ІРЛЯВСЬКИЙ

У СВЯТ-ВЕЧІР

Летять роки... І знов, як сон,
Як бачене давно обличчя,
Навіє спогадів вогонь
Цей вечір таємничий.

Ах, скільки радощів старих,
Затаєних та не забутих,
Не збили нам прудкі вітри,
Ані завії люті.

В душі наповеній чуттям,
Далекі загоряють свічі,
А дзвони грають — як і там —
В твоєму серці тричі.

І рветься думкою в туман
Крізь далечини невідомі,
Туди, де манить рідний храм
Та світло твого дому.

І бачим молодечий шлях
В село снігами чи рікою,
На нім лишила ти в снігах
Дитинство з колядою.

Летять роки... І знов, як сон,
Як бачене давно обличчя,
Навіє спогадів вогонь
Цей вечір таємничий.

З ДОСВІДОМ МИНУЛОГО, ПОГЛЯНЬМО В МАЙБУТНЄ

ЗІ ЗВІТУ ГОЛОВИ КУ ООЛ В АМЕРИЦІ НА XXIV КРАЙОВОМУ З'ЇЗДІ

4 серпня 1995 р. минуло 60 літ з часу, коли в Нью Йорку, 1935 р. була покликана до життя Організація Оборони Лемківщини. 60 років існування і праці, де дійсно довгий шмат часу, — це час розквіту, опісля деякого припинення діяльності — та знов повного розвитку крил. Способи та характер праці організації був різний, — він мінявся, чи радше достосовувався до потреб часу — але ООЛ завжди зберігала надбаний роками авторитет громадської організації, спрямовуючи всі свої зусилля на реалізацію визначених статутом завдань, на користь української громади в США та братів і сестер на рідних землях.

Сьогодні, з перспективи років моєї праці в ООЛ бажаю поділитися моїми спостереженнями, успіхами та недоліками.

Остання каденція праці ООЛ була виповнена вагомими подіями, та була теж чи не найбільш знаменною не тільки для членства ООЛ, але і для всіх лемківських організацій об'єднаних у Світовій Федерації Лемків. Саме ті події мали великий вплив на діяльність нашої організації у минулій каденції. Отже, погляньмо, як виглядала наша праця на протязі останніх трьох літ.

ОРГАНІЗАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ.

Усю працю ООЛ здійснювала завдяки зрозумінню та всесторонній підтримці більшості відділів та членства. Чи не найважливішою справою є вдержати членство у Відділах, які мають організаційні проблеми? Треба сказати, що загально, наші відділи на східньому побережжі розвиваються добре, зауважується навіть 10% приріст членства. В інших відділах — дещо менше. Ми мусимо звернути більше уваги на творення відділів та організування членства.

Іншою важною справою, над чим треба застановитися — це конференції, які не тільки будують організацію — вони інформують членство і доквілля про нашу працю.

ЗОВНІШНІ ТА ВНУТРІШНІ ЗВ'ЯЗКИ.

Наші зв'язки так на зовнішньому як і на внутріш-

ньому відтинках мають задовільні висліди. ООЛ є членом СФЛ. Дружньо йде співпраця з Фондацією Дослідження Лемківщини. Обговорюється план праці, спільні проекти. ООЛ є членом Світового Конгресу Українців та діє в системі Українського Конгресового Комітету Америки.

УЧАСТЬ ООЛ В КОНГРЕСАХ ТА З'ЇЗДАХ.

Минула каденція була переповнена конвенціями, з'їздами та конгресами.

● 14 листопада 1992 р. відбувся Крайовий з'їзд СУМ в Елленвіл, Н.Й., на якому голова репрезентувала ООЛ;

● березень, 1993 р. — з'їзд ООЧСУ та ОЖ ОЧСУ — КУ ООЛ репрезентував Микола Грицьков'ян;

● жовтень, 1993 р. — I Світовий Конгрес СФЛ у Львові — це найважливіша подія в житті нашої організації. На цьому конгресі наша ООЛ була чи не найчисельніше заступлена: на конгресі зі США приїхало 31 осіб (в тому делегатів і гостей)! Тоді вперше в історії об'єднались українські лемківські організації (Об'єднання лемків у Польщі, Т-во "Лемківщина", Союз русинів-українців Словаччини, ОЛК і ООЛ) на рідних землях. Всі ці названі організації об'єднались у СФЛ. Для нас усіх це було величаве свято — це дійсно велика подія. На ньому ми усі виступили у наших резолюціях одним фронтом у наших спільних домаганнях. Цей конгрес доказав, що хоч розділюють нас тисячі миль, моря і океани, відмінні способи діяльності та обставини, в яких доводиться нам працювати — ми доказали, що ціль у нас одна: відродження найдалі на захід висуненої окраїни української землі — Лемківщини.

● В днях 2-7 листопада відбувався у Торонто, Канада, VI Конгрес СКВУ. ООЛ репрезентувала її голова, яка подбала, щоб і ми (СФЛ) знайшли своє місце в Секретаріаті СКУ, та щоб резолюції, прийняті на конгресі у Львові, були включені до загальних резолюцій Конгресу СКУ.

● 1994 рік позначився зустрічами з україн-

ськими урядовими чинниками. В Консуляті в Нью-Йорку відбулась зустріч з Міністром Закордонних Справ України Геннадієм Удовенком, а опісля, 19-го вересня США відвідав з державною візитом Президент України — Леонід Кучма. Перед бенкетом відбулась для представників громадських організацій зустріч з Президентом, під час якої голова привітала його від ООЛ.

● В листопаді, 1994 р. у Горлицях відбувся з'їзд ОЛП та перше після конгресу засідання Президії СФЛ. Участь у них взяв голова СФЛ д-р І. Гвозда, заступник голови на американський континент М. Дупляк та секретар Ст. Гованський. Ця поїздка вразі підтвердила потребу контактів, безпосередньої виміни думок та спостережень між нашими організаціями для кращого ведення праці, для добра наших організацій та нашого народу на рідних землях. Під час цієї поїздки ми відвідали ОУП, де обговорили форми співпраці та спільної дії. Цікавою і корисною була візита в Посольстві України у Варшаві. Дискутувались польсько-українські відносини та проблеми національних меншостей. Після виміни думок, ми дійшли до висновку, що українці в Польщі здані на власні сили: Польща не помагає, Україна не цікавиться долею свого народу, що проживає поза її кордонами.

● У 1995 р., 21-го травня голова ООЛ взяла участь у бенкеті з нагоди 50-ліття створення УНАрмії, а щойно недавно, 20-го вересня у святкуваннях 4-ої річниці незалежності України в Конгресі США у Вашингтоні.

ДОПОМОГОВА АКЦІЯ.

У зв'язку з подіями, що мали місце на Україні, допомогова діяльність значно поширила свій терен. Переглядаючи звіти відділів та фінансовий звіт КУ — бачимо, що загальна сума допомоги (організаціям, установам, ансамблям, школам, церквам тощо) виносить в тій каденції майже 55,000.00 дол.! 55 тис. — це дуже поважна сума — сума, яку ми зібрали своєю працею, своїми зусиллями. Чи не краще, приємніше, та вигідніше в часі Різдвяних Свят гоститися в крузі родини чи приятелів? Чи не краще вигідно відпочивати дома, над морем чи в горах, замість організувати, а опісля працювати на фестинах, пікніках чи забавах?

Ми, громадсько вироблені, — ми, яким не байдужа доля Батьківщини — скажемо відкрито: "Ні"!

Наша найважливіша справа на сьогодні — це відродження наших земель, які споконвіку заселяв

ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНЦІВ У ПОЛЬЩІ * ASSOCIATION OF UKRAINIANS IN POLAND
03-614 Warszawa, ul. Kościeliska 7, Poland; tel. 679-96-77, 679-96-95 fax 679-96-95
Варшава, 4.X.1995 р.

Ч. ж. 563/95

Пані Марія Дупляк
Голова Організації
Оборони Лемківщини

Вельмишановна Пані Голово,
Високоповажні члени управи ООЛ,

Об'єднання українців у Польщі висловлює Вам щиросердечну подяку за пожертву 2000 ам. дол. на підтримку XIV Фестивалю української культури — Перемішль '95, найбільшого культурного починання українців у Польщі.

Гостями нашого свята були міністри культури Польщі та України, а слова вітання організаторам та учасникам фестивалю були передані Президентом України Леонідом Кучмою.

Завдяки Вашій допомозі Фестиваль української культури, проведений вперше у Перемішлі, пройшов достойно та успішно.

Рівень художньої програми, масштаб фестивалю, різножанровість та участь вишого рівня колективів та артистів з України був важливою подією в пропагуванні української культури, став якісним імпульсом у розвитку національно-культурної активності українців у Польщі.

Велике спасибі за Вашу підтримку й зрозуміння.

Мирон Кертичак
секретар

З пошаною до Вас
Юрій Рейт
голова

український нарід, з яких його було насильно вигнано. Своєю допомогою власне там, на рідних землях, ми причинимось хоч дрібку, хоч частинно затримати процес асиміляції, збережемо надбання наших предків, та в основному — збережемо цю землю — українською землею!

Під таким кутом ООЛ вела свою діяльність. Ми разом з українською громадою Польщі раділи, що після 28 літ український фестиваль повернувся на рідні землі. І ми ООЛ, це свято української культури підтримали фінансово. Також "Ватра" ОЛП у Ждині, яка стягає тисячі людей, заслуговує на підтримку. Як нам відомо, на Лемківщині та поза нею відбуваються різні "ватри", спонсоровані чи організовані різними організаціями, різними установами. Часто буває так, що допомогу зза кордону "отримують організації, установи чи індивідуальні особи, які шкодять ОЛП". У зв'язку з

тим, допомога діаспори мусить бути скоординованою, та узгодненою. Для координації допомоги була покликана до життя комісія допомоги при СФЛ.

ЖУРНАЛ "ЛЕМКІВЩИНА".

З XXIII Крайовим З'їздом журнал "Лемківщина" видає Крайова Управа ООЛ, який являється її офіційним, її пресовим органом. Тяжкі були початки; сьогодні минає вже три роки з того часу. Добре знаємо, що жадна українська преса в діаспорі не може втриматися виключно з передплати. Але, завдяки декотрим відділам, їхній підтримці та розумінню — в'яжемо кінець з кінцем. У багатьох відділах передплата ще далека до 100% передплати. Ми мусимо зрозуміти, що без своєї преси, без свого органу — неможливо мати контакт з членством, з відділами. Число передплатників, так як з кожним українським часописом в діаспорі — зменшується. Старше членство, старша генерація звичайно, природньо — відходить. Нова еміграція — ті, що могли би щось дати для громади — просто — не цікавляться.

А ЩО ПЕРЕД НАМИ?

Роки 1944-47, це роки злочинної, ганебної акції переселення, акції депортації. Усі наші лемківські товариства та організації в Україні, Польщі, Словаччині, Канаді та США готуються відзначити ці сумні роковини. В першу чергу, нашим обов'язком є домагатися від польського уряду засудження акції переселення та направлення кривд заподіяних жертвам депортації. У зв'язку з тим, СФЛ повела широку акцію збирання підписів в тій справі. Виготовлено теж відповідну петицію, яка разом з підписами буде вручена відповідним державним чинникам України, Польщі, США та Об'єднаним Націям.

КУ ООЛ підготувала теж деякі точки з підвищеного питання, що їх включено до загально-громадського "Меморандум", яке було вручене президентові Кучмі, під час його перебування в Нью-Йорку 23 жовтня ц.р., бо хоч Україна молода держава з багатьма проблемами, вона не може забувати своїх дітей поза її кордонами!

Саме тепер, в цьому році Організації Оборони Лемківщини в Америці сповнилося 60-років існування; 60 літ наполегливої праці для добра української громади, для її усвідомлення та задержання її української ідентичності тут, на місці поселення,

Різдвяна карточка з України. A Christmas card from Ukraine.

як теж для моральної, а також матеріальної допомоги нашим сестрам і братам на рідних землях. Наша організація провела велику роботу, збирила поважну суму грошей на різні цілі, — але у висліді — ми не маємо фондів на підставову, організаційну працю ООЛ. Наша репрезентація, яка для ООЛ є "вікном у світ", була численна і важлива, а з тим пов'язані кошти. Тому, щоб ми могли допомагати братам і сестрам на рідних землях, а є їх багато і вони є дуже різні, ми мусимо бути сильні тут, на місці нашого поселення. Коли поглянемо на пророблену працю, мусимо признати, що ООЛ ніколи не була виключно допомогою організацією, до рівня якої часто нас зводять. Маючи нагоду побувати на засіданнях інших організацій — я горда за нашу організацію, за нашу ООЛ!

УКРАЇНСЬКЕ НАСЕЛЕННЯ В ПОЛЬЩІ ЗА КОМУНІСТИЧНОГО РЕЖИМУ ТА СЬОГОДНІ*

Післявоєнна влада Польщі задумала, що польська держава буде однонаціональною; в неї будуть жити тільки самі поляки. У зв'язку з тим почалося ведення політики, яка мала якнайскоріше довести до здійснення того задуму. У віднесенні до українського населення, яке від століть проживало на землях, які після Другої світової війни знайшлися в границях Польщі, вирішено провести виселення: на схід — до УРСР, та на західні і північні землі Польщі. Цей виличезний, людський драмат проходив у 1944-47 роках. В горезвісній акції "Вісла" вирвано з прадідівських земель невинних людей та розкинено по кілька родин по знищених війною признаних Польщі по-німецьких землях. Виселюваних арештовано, забирали до концтабору в Явожні, застрашували різними методами, щоб вони не мали відваги говорити про свою кривду, виступати проти своїх кривдителів, домагатися належних їм людських прав. Виселених ограбовано матеріально та духовно. На місцях поселення українцям заборонялося переселятися, мешкати в містах, а також повертатися на рідну землю.

ДЕКРЕТ ПРО МАЙНО

Два роки після виселення уряд видав декрет, яким давав президіям повітових рад право переймати на власність держави залишене виселеними майно, тому що воно "не було у володінню" його власників. Крім такої практики, переймовано також маєток людей, які не були виселені або переймано майно, якого у відповідних документах немає. Почуття кривди, туга за батьківською землею казали виселеним думати про поворот.

ЖОВТНЕВІ ЗМІНИ У ПОЛЬЩІ

По дев'ятох роках виселення — в році 1956 — появились деякі можливості повертатися на батьківщину. Але і тут було багато труднощів. Щоб пересилитися, треба згоди самоуправи в місці замешкання на вигнанні, та самоуправи села, куди

повертатись хотіли. А в самоуправах були, майже десять років, польські осадники. Друга перешкода виникала з питання: чи є до чого вертатися? Хати були вже зайняті або розібрані. Готові повертатися були тільки найбільш здетерміновані. Їм приходилося відкупляти своє власне господарство, яке було забране, або наново будувати хату. Бувало і так, що помагали будувати польському осадникові нову хату, якій хотів відступити повертаючому виселенцеві, але сам не мав де піти. Якщо ідеться про землю, тоді внесок на повертаючих повітові ради надавали їм як осадникам, частину їхньої власної землі, яка ще не була зайнята. Звертано землю далеко від дому, близько лісу, якої ніхто не хотів. Загарбовані ліси, які не були нікому надані, до сьогодні знаходяться в руках держави.

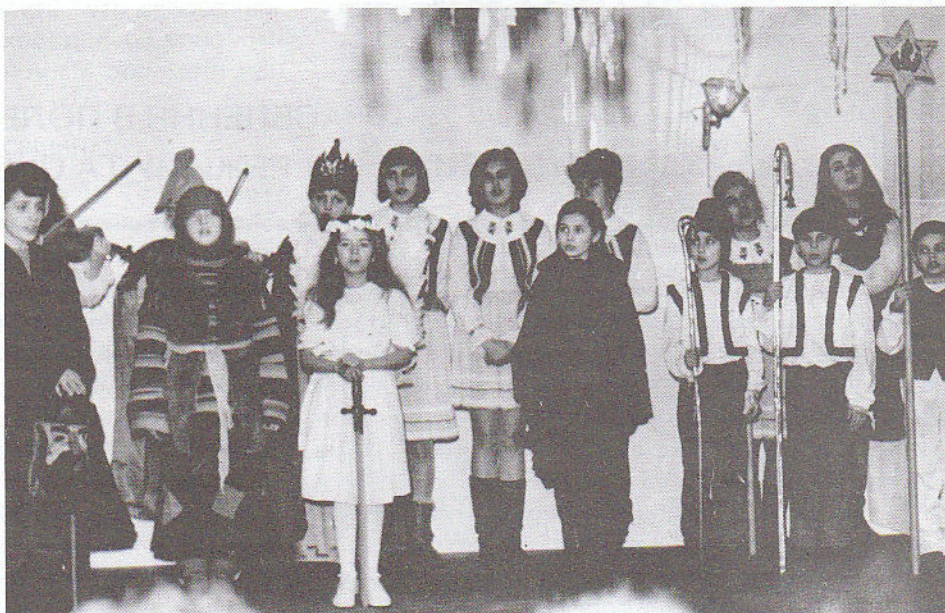
РОКИ 1960-80

Покривджені акцією "Вісла" стратили надію на направлення дізнаних від держави кривд. Звернення до польського уряду і володіючої партії не приносили жадних результатів. Держава постійно вела політику винародовлення. Нігде не говорилося про існування в Польщі національних меншин, в тому і української. Противно, вперто поширювало негативний стереотип українця, як винятково злої людини, різун з ножом в зубах. Ворожа українцям книжка Яна Гергарда під заголовком "Луни в Бещадах", яку передруковано 16 разів, увійшла до обов'язкових шкільних книжок та програм. Говорити про греко-католицьку церкву було заборонено. Признаватися до українського походження означало менші або більші труднощі й клопоти у дальшому житті.

Різними способами велося затирання слідів по виселених українцях. Змінювано назви місцевостей, які звучали не-польськими, перебрані церкви внутрі литинізовано; придорожні трираменні хрести нагло "тратили силу", щоб стояти і попукані падали на землю. Мовчано про концтабір в Явожні, а коли українці підносили цю тему, заперечувало його існуванню. Одинока організація

*Доповідь виголошена в Науковому Товаристві ім. Шевченка в Нью-Йорку, 14-го жовтня, 1995 р.

*Юні лемківчата з Калуша
під час вертепного дійства
в хаті-читальні села
Бортне, на Лемківщині.
Різдвяні свята, січень, 1995*

українців — УСКТ — була "під опікою" Міністерства внутрішніх справ. Про українство в Польщі — якщо говорилося — то тільки в негативному світлі.

ДЕМОКРАТИЧНІ ПЕРЕМІНИ У 1989 РОЦІ

Надії на можливість переведення позитивних змін щодо українців в Польщі появились в 1989 році. Свідомі та відповідальні українці зверталися до кандидатів до польського парламенту з боку демократичної опозиції, наслідуючи українську проблематику, яка вимагала юридичних змін та направи заподіяних українцям у Польщі кривд. У виборах до польського парламенту, перший раз після війни, депутатом вибрано д-ра Володимира Мокрого, наукового працівника Ягеллонського університету, який не боявся відкрито говорити, що він українець, та багато писав і робив заходи, щоб українці у Польщі були рівноправними громадянами Польщі.

Зараз офіційно існує українська греко-католицька церква, яка перший раз після війни має свого владика. Починається звертати власникам, греко-католикам їхні церкви. Українські суспільні організації вже не підлягають Міністерству внутрішніх справ, що не означає, що воно перестало ними цікавитися. В пресі, радіо та телебаченні наголошується українську проблематику. Появилися можливості видавничі. Однак свобода слова, крім споминів про болюче для нас минуле та жалюгідну дійсність, принесла також немало брехні.

Можливість творити суспільні організації, часто вела до повстання таких, завданням яких є роз'єднувати нашу громаду, дезорієнтувати її, та робити інформаційний заколот.

П'ять років тому, польський Сенат своєю постановою засудив горезвісну, варварську акцію "Вісла", але Сейм досі не зробив нічого, щоб направити заподіяні нею кривди. Також, у відношенні до українців, як громадян Польщі, право людини не шанується. Старання ведені українськими організаціями показують, що ще немає доброї волі та суспільних умов перевести необхідні зміни, яких треба буде однак dokonати, якщо Польща увійде в Європейську Спільноту, а того вона бажає. Тому українська діаспора повинна робити натиск на польський уряд і парламент, а головне на Україну щоб не була обоятна на долю українців у Польщі.

В Польщі колишнім в'язням Явожна надалі відмовляється комбатантських прав, а жертвам концтабору забороняється поставити пам'ятник. Також ставлення пам'ятників воїнам УПА натрапляє на великі перешкоди з боку уряду.

Колишнім в'язням Явожна надалі відмовляється комбатантських прав, а жертвам концтабору забороняється поставити пам'ятник. Також ставлення пам'ятників воїнам УПА натрапляє на великі перешкоди з боку уряду. Уряд відмовляється теж повернути змінені, попередні назви місцевостей, мовлячи — що це повинна робити місцева само-

управа.

Коли українці на рідних землях є меншиною в меншості, вони не в силі переголосувати такої зміни, як привернення історичних назв. Навчання рідної, української мови хоч і є можливим, однак вимагає щороку, на письмі, відновлювати батьками бажання, щоб їхні діти вчилися української мови. Ще далі до шкільних підручників та шкільних програм не введено навіть основних інформацій про національні меншини, які проживають у Польщі, в тому українців.

Всі справи, які вимагають рішень уряду та парламенту, весь час "пригадує" Об'єднання українців у Польщі та Об'єднання лемків. Депутатів запізнається з проблематикою, пропонується розв'язання та висловлює опінії відносно приготованих проектів "реприватизації" (т. зн. звернення власникам насильно забраного державою приватного майна). Останній проект зовсім поминяє виселених в часі акції "Вісла"!

В Польщі діє Президентський комітет, (при президентській адміністрації Польщі та України), до якого з боку українців в Польщі входить м. ін. Юрій Рейт — голова ОУП та Володимир Мокрий — голова Фундації св. Володимира. Треба зазначити, що члени комітету з боку України повинні більше обстоювати права українців у Польщі — так як це роблять їхні відповідники комітету, які обстоюють права поляків в Україні. На жаль, Україна не цікавиться українцями у Польщі, яким до тепер приходить самим боротися за свої права.

ВІДНОСИНИ МІЖ ПОЛЯКАМИ І УКРАЇНЦЯМИ

Останніми роками заходять виразні зміни. Внаслідок різних причин, в тому також вже згаданих тут, українська мова не викликає серед поляків ворожого ставлення. Само слово "Україна" — яке частіше можна почути в засобах масової інформації — "українець", "українське", — що попередньо було рівнозначне зі словом "різун" — приймається щораз більше нормально. Велика кількість людей приїжджаючих зі Сходу (серед яких багато українців), причинилась до того, що голосне говоріння українською мовою стається звичайним, навіть в присутності поляків. Рівночасно є ще інше ставлення поляків, зокрема у відношенні до української власності, до українських кривд, до нашого місця у громадському житті, чи до УПА. Згадаймо Перемишль, коли то поляки протиставилися рішенню Папи звернути греко-католикам катедру; або — безуспішно — спроба перешкодити

ЗЕНКО ФИЛИПЧУК

РІЗДВЯНЕ ВІНШУВАННЯ

Сядьмо до столу всі на Святий вечір,
Сяйво загориться в кожному вікні:

І на Україні, і в краю далечім,
Там, де б'ється серце нашої рідні.

Та й засвітим свічі там попід хрестами,
Кому відсіяли зорі голубі.

Але їхня воля, їхня віра з нами,
Нас не покидає в щасті та журбі.

То ж нехай коляди, близькі і далекі,
На Різдво Христове злиються в одно...
Як навесні впарі зоряні лелеки,
Із чужин вернулись на своє гніздо.

Христос ся
рождає!

в 1995 році у переведенні фестивалю української культури.

Брак позитивного становища парламенту є доказом, що глибших перемін, які дуже потрібні — ще немає.

УКРАЇНСЬКЕ НАСЕЛЕННЯ В ПОЛЬЩІ

На жаль, психологічні заходи засимілювати українців принесли результати. Жиючи серед поляків, які були під впливом довголітньої пропаганди, українці надалі скривають своє походження тільки тому, щоб чогось не втратити, щоб не почути закиду "ти українець", або не бути ізольованим в польському середовищі. На жаль, люди не мають відваги спокійно, але однозначно сказати про свою національність. Буває, що українці говорять рідною мовою тільки в своїй хаті — і ніде інде — якщо взагалі говорять. З причини свого досвіду, хочачи захоронити їхніх дітей чи внуків від того, що вони перейшли — **не вчать батьки дітей рідної мови!** Щоб швидше та з більшим успіхом знищити українство за принципом "dive et impera" створено "лемківську фіртку", яка дає змогу менш свідомим лемкам бути кращими русинами, на відміну — на їхній погляд — від українців, також "русинів". ■

о. МИХАЙЛО ВЕРБИЦЬКИЙ — БОГОМ ОБДАРОВАНИЙ КОМПОЗИТОР

(До 125-ліття смерті)

Лише п'ятьдесят п'ятирічним, 7 грудня 1870 року помер о. Михайло Вербицький. Скільки ця людина, яка перша стала орати занедбану ниву музики, якщо б жила довше, змогла б створити для нас більше віртуозних муз Мельпомени — покровительки пісні! Людина і муж цей високого таланту, Композитор з великої букви "К", без високої науки, зі священничим патріотизмом, з повною себепосвятою і відданістю музиці, надав поетичним творам деяких галицьких поетів і письменників красу невмирущої пісні.

Покійний о. Вербицький являвся патріархом західньо-української професійної музики, першою особою, який двигнув у Галичині з глибокого ембріонного сну церковну і світську музику на вищий рівень, Нестором галицької музики та автором музичної композиції до вірша Павла Чубинського "Ще не вмерла Україна" — українського національного гімну.

Та ледве після його смерті, народ Галичини та й поза неї, довідався при кінець життя отця духовного та про талановитого піонера української музики. "Слово" — громадсько-політичний та літературний друкований орган москвофілів, що виходило тоді у Львові, помістило невеликий некролог, в якому написано, що 9.XII.1870 р., при спільному сослуженні панахиди, численне духовенство Яворівського та близьких деканатів, брало участь у похороні в селі Млинах його пароха о. М. Вербицького — забутого, але високо Богом обдарованого композитора церковного і світського співу, добре відомого також ревнителя грецького обряду. Супроводжено його тлінні останки отцем Йосипом Крушинським, який виголосив красномовну проповідь над могилою покійного. Інші друковані періодичні видання газетного чи журнального видів не спромоглися помістити будь-яку згадку про смерть заслуженого співака та духового і хорового композитора.

Одиноким Анатолем Вахнянином, також галицький громадський діяч, журналіст і композитор, згадав

ЩЕ НЕ ВМЕРЛА

у своєму слові про велич Вербицького тоді, коли він виступав після відбутого вечора, присвяченого Шевченкові в березні 1871 р. у Львові. На цьому засіданні "Руської бесіди" він теплими словами широко описав постать великого лемка, студента гімназії в Перемишлі, а опісля питомця Львівської Духовної Семінарії. Часто прислухувався до пісень Вербицького, які він сам співав у супроводі гітари та оточений юрбою молодих студентів, які охоче приєднувалися до співу; бачив Вербицького задуманого, який опустивши брови, бадьоро співав одну пісню за другою. А далі Вахнянин подав характеристику постаті композитора, його голосу, проповідей у церквах, поведінку з людьми і на кінець додав: «Вербицький не побирав наук у жодній школі гармонії, але в творах його, цього недостатку не достережемо, а розтягається праця його й на широке поле церковної музики. Коли товариство "Бесіда" у Львові, а іменно нинішній її предсідник Юліан Лавровський, приложили руку до заложення руської сцени в 1864 році, Вербицький був перший, що підніс цю інституцію своїми композиціями дуже високо. Не жахався покійний праці, хоч Русь не була в силі нагороджувати йому за всі труди. Зате слава й пам'ять про нього

остануться на все в грудях кожного патріота, а товариство "Торбан" буде мати поза другими завданнями й те, що постарається позбирати всі його музичні твори».

Михайло Вербицький вважається дійсним творцем хорового співу, сольоспіву, вокальних ансамблів, музики для театральних вистав, увертур для симфонічної оркестри та численних церковних композицій. І коли сконденсувати його твори в одне ціле, тоді говоримо, що головною заслугою о. М. Вербицького було розбудження музичного руху в Галичині. Найбільшу творчу спадщину композитора складають хорові твори до текстів о. Івана Гушалевича, о. Маркіяна Шашкевича, Володимира Стебельського та інших. Найталановитішою з театральних праць композитора вважається музика до мелодрами І. Гушалевича "Підгір'яни" з 1864 року та "Сільські пленітопоти". Найбільший успіх мала оперета "Підгір'яни", яку виставлено в східній Україні та навіть у Петербурзі. Цю п'єсу переклав на російську мову Володимир (в Енциклопедії Українознавства В. Кубійовича ч.2, подано Василь) Гречулевич (1791-1870), якого цар нагородив золотою медаллю.

Ввійшли "Підгір'яни" також у репертуар театральної групи Марка Кропивницького. Він захоплений музикою Вербицького, сам взявся за переробку кучерявої мови Гушалевича, подав її в діалогах та в піснях, трохи скоротив сам твір і пристосував його для сцени з кращим почуттям милозвучності мови, якої краса тоді звучала сприятливіше в східній Україні в порівнянні з кострубатою мовою в Галичині. Після смерті самого М. Кропивницького видано в Полтаві 1911 року цей перерібок мелодрами в 3-ох діях між іншими його творами під назвою "Підгор'яни". Про появу цієї п'єси "Підгір'яни", у постановці Кропивницького на сцені театру "Ельдорадо" в Варшаві, писала щоденна газета "Галицька Русь" ч. 41 у 1892 році. Тодішній варшавський кореспондент цієї газети Іван Соневицький досить критично висловився на адресу Кропивницького за переробку твору з "русинської" мови на українське "базікання". З докором йому, автор статті написав, що краще було показати мелодраму "Підгір'яне" в оригіналі для кращого розуміння життя карпатських мешканців. Не дуже зичливо Соневицький далі критикував Марка, що він сам як режисер, драматург і актор, повинен був подбати про краще виконання осіб в таких ролях, як наприклад, танок гуцула з топірцем та

поведінку місцевих вїтїв. Далі, читаючи рецензію, зауважимо, що п'єса "Підгір'яни" подобалась глядачам і слухачам, та більш всього, подобались "чудні мелодії Вербицького". На бажання публіки було повторено пісні хору, який співав "Ми в луг підемо всі з косами"; тріо "Не можна серцю двох любити" та сольо Трохима "Поле моє, поле".

Підсумовуючи популярність п'єси "Підгір'яни" можна ствердити, що не дарма вона прозвучала далеко поза межами Галичини. Полинула вона над Неву, над Віслу та над Дніпро і чарувала однаково галичан, росіян, поляків та наших земляків на сході своєю красою і мелодійністю.

Співав народ пісні Вербицького та популяризував не тільки свою чарівну музику, але й галицьке українство, живучи оточеним польською та російською мовами та ворожо наставленим москвофільством.

Вербицький — перший з галицьких композиторів, звернув увагу на вірші Т. Шевченка. Тут варто згадати про один з його найвидатніших творів — масштабну кантату "Заповіт", написану для подвійного, мішаного і чоловічого хорів, для соліста і для симфонічної оркестри. У словах "Як умру, то поховайте, мене на могилі...", незрівняно величаво представлено конаючого поета розмашистими музичними тонами. У цій композиції виявлено всю силу безсмертного генія Тараса. Цей героїко-епічний твір вперше виконаний був у 1868 році на шевченківському святі-концерті у Львові.

Для симфонічної оркестри, яку Вербицький назвав "Симфоніями", він написав 11 творів типу увертур у вигляді вступів до балетних, оперних та концертно-симфонічних і драматичних п'єс та театральних творів, як також два полонези та кілька вальсових музичних варіацій. Усі ці твори подібні до попури — збірної п'єси, в яких композитор використав народні мелодії коломийок. Такого жанру спроби Вербицького являються першими талановитими в Галичині музичними працями, бо вони незвичного типу. Це свідчить про яскраву впевненість композиторського володіння технікою оркестрування і сміливе поєднання характерних прикмет ранньокласичної музики з шедеврами та особливостями української народної пісні. Деякі з увертур, в обробці С. Людкевича та Д. Січинського, з успіхом виконувались у різних театрах.

М. Вербицький також автор мелодійних композицій церковного змісту, якими звеличав та пох-

СЛАВНИЙ СИН ЛЕМКІВСЬКОЇ ЗЕМЛІ

(ДО 75-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВАСИЛЯ ОДРЕХІВСЬКОГО)

18 лютого 1996 року минає 75 років з дня народження видатного лемківського різьбяр, відомого українського скульптора, заслуженого діяча України (з 1964 року) — Василя Одрехівського.

Народився мистець у славному своїми різьбярськими традиціями селі Вілька (сьогодні Кроснянське воевідство, Польща). Займатись різьбою в дереві почав ще з самого дитинства, оскільки навколишні курортні міста Івоніч та Риманів створювали попит на високомистецькі твори лемківських майстрів різьби.

Після трагічних подій 1945 року — насильного переселення лемків із рідних Бескидів — мистець опинився на Україні. Майже весь повоєнний творчий шлях майстра пройшов у місті Львові. Василь Одрехівський активно включився у мистецьке життя Львівщини. Вжеранні його твори були повні експресії та руху. До таких належать "Лемко несе дрова" (1947), "Дроворуб" (1949).¹ Неспокій, властивий навіть статичним, з першого погляду, композиціям, таким як "Дудар" (1947)², "Материнство" (1949). У них динамічний зріз, як на фігурах — складках одягу дударя, матері, так і на підставці.

В 1957 році майстер закінчив скульптурне від-

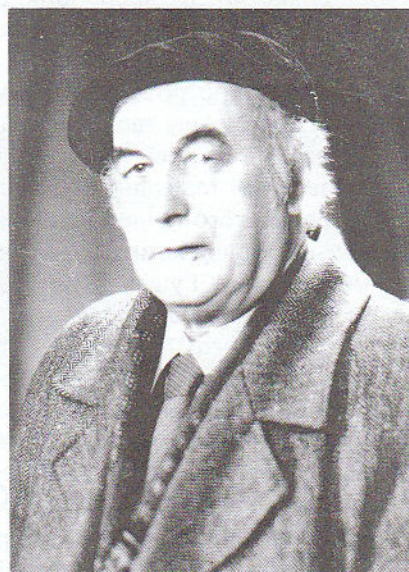
1. Державний музей українського народного декоративного мистецтва. Інв. ч. 3735.

2. Там же, ч. 3734.

вально прославляв всемогутнього отця Бога. У 1869 році, вже в лікарні, він скомпонував "Уже херувими", "Святий Боже", "Тобі поєм" та склав музику з акордами для двох латинських Служб Божих.

Нехай ця згадка буде вінком на могилу, в якій лежить один з найкращих синів Лемківщини — о. Михайло Вербицький.

(Продовження буде).

Василь Одрехівський.
Vasyl Odrekhivskyi.

ділення Львівського державного інституту прикладного та декоративного мистецтва і став скульптором з професійною освітою. Як скульптор-професіонал, Василь Одрехівський вніс нове у тогочасну українську професійну плястику, а саме — застосування різьби народних лемківських різьбярів у професійній скульптурі, виконаній у дереві. Це відчутно як у принципах композиційного формотворення, так і в самій експресії мистця. Показовими у тій групі є твори "Юрко Шкрібляк" (1957),³ "Лук'ян Кобилиця" (1960),⁴ "Тарас Шевченко" (1989),⁵ "Іван Франко" (1989 р.) та ряд інших, а також портретні бюсти "Богдан Ігор Антонич" (1965),⁶ "Василь Стефаник" (1971), "Іван Кушнір" (1980-ті рр.),⁷ "Ана-

3. Державний музей українського образотворчого мистецтва, м. Київ.

4. Національний музей у Львові.

5. Власність автора.

6. Дирекція художніх виставок України.

7. Портрет багаторічного керівника хору "Лемковина" зі Львова.

Василь Одрехівський: Іван Франко. 1989 р., дерево. Власність автора.

Vasyl Odrekhivskyi. Ivan Franko. 1989. Woodcut.

Сердечно вітаємо
Ювілята
з Його 75-річчям!

Редакція журналу
"Лемківщина"

В. Одрехівський: Лемко несе дрова. 1947 р., з приватної збірки.

Vasyl Odrekhivskyi. Lemko carrying a woods. 1947. Woodcut.

толій Гнатишак" (1960)⁸.

Василь Одрехівський сказав своє вагоме слово і в сучасній українській монументально-декоративній скульптурі. Він — один із співавторів пам'ятників Івана Франка у Львові (1964) та Дрогобичі (Львівська область, 1966 р.). Обидва пам'ятники — видатне явище в художній культурі України 60-их років.

У численних містах України височать створені Василем Одрехівським пам'ятники Тарасові Шевченкові — зокрема на Львівщині — у Городку (1960-ті рр.), в Перемишлянах (1990); останній виконаний в співавторстві зі сином Володимиром, у Дублянах, Жовківського р-ну (1922, у співавторстві зі сином Романом) та ряд інших.

За плечима у скульптора великий досвід. Мистець і надалі повний нових творчих задумів і бажання знаходитись на передньому рубежі творення культури у незалежній українській державі. Побажаймо ж йому м'якої глини та податливого різця!

8. Професор-онколог Львівського державного медичного інституту родом з Лемківщини.

РОЗВИТОК ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА В ПІВНІЧНО-ЗАХІДНІЙ ЛЕМКІВЩИНІ

Прекрасна Лемківщина — край Карпатських Бескидів, що розкинувся на 10000 кв. м. від Ославиці й Сяну до Попраду і Дунайця на заході.

Коли йдеш гористими стежками і дорогами, мальовничими ярами гірських річок, чуєш їх веселе кришталеве повітря, на душі стає радісно і хочеться, щоб дорога від Сянока до Криниці не закінчилася так швидко. І немає нічого дивного, що у такій красі українці-лемки, що вже з VII століття заселяли цей чудовий край, не дивлячись на різні лихоліття, гарно співали.

Найбільш була поширена пісня "Як я сой заспівам двома голосами, єден піде верхом, а другий долинами". І так несправді було. Співали на горах, на полонинах лісоруби і чабани. Співали на вечорницях, співали під час народних обрядів і свят, на Різдво співали колядки (відомі в Київській Русі уже в XII ст. і на Лемківщині), співали на Великодні Свята гагілок, співали у церквах на Богослуженнях. І так розвивалось повільно хорове мистецтво.

Первинний, природний характер колективного хорового співу поступово було втиснуто в рамки церковного співу і він став в давнину невід'ємною частиною релігійних культів.

Центром хорового співу і хорового мистецтва в Київській Русі були монастирі та княжі двори.

В XVI-XVII століттях хорове мистецтво розвивалося в братських школах. В XIX столітті хорові школи відкрились також у Львові та Перемишлі. Все це мало великий вплив на розвиток хорового мистецтва на Лемківщині, де воно набуло бурхливого розвитку завдяки особливій співучості лемків, їх вродженій любові до пісні і музики.

Тут майже в кожному селі існували церковно-світські хори, які у неділі та святкові дні співали під час Богослужень, а також виступали на сільських концертах, присвячених Т. Шевченкові, Ф. Франкові, Л. Українці, на фестинах, брали участь у Різдвяних вертепах, колядуваннях.

Найстаршим сільським хором вважають хор в с. Одрехова (кінець 50-х років XIX ст.). Особливого розвитку набуло хорове мистецтво на початку

XX століття при бурсах в Сяноці, Горлицях, Новому Санчі, де існували великі хорові колективи, а також у більших осередках як: Криниця, Одрехова, Вислік, Команьча, Балигород, Королівський Вороблик, Мисцова, Граб, Гладішів, Святова-Велика Пантна, Жегестів, Мушина, Устя Руське, Ганьчова і ін. Добре були відомі хори, створенні при товаристві "Просвіта" в Новому Санчі з ініціативи Василя Яворського, в Горлицях при активній діяльності Романа Максимовича, у Грабі з ініціативи о. Давидовича, в Полянах керував хором Петро Барила, у Мисцові — вчитель П. Гайда, в Святокій Великій — учитель Й. Звірик, у Лабові — о. С. Корнова. Але найпопулярнішим серед хорів в тридцятих роках XX століття став хор у с. Криниці. Диригував цим хором здібний диригент Олександр Ропицький. Хор нараховував у своєму складі 63 учасників (хлопців і дівчат) з с. Криниці та навколишніх сіл. В своєму репертуарі хор мав "Лемківське весілля", популярні пісні "Ой верше мій верше", "У полі липка стояла", "Ой Ванічку" та інші українські народні пісні. В 1935-1936 рр. хор виїздив з концертами в Мушину, Жегестів, Новий Санч, Закопане, Сянік, Горлиці, Тилич, Криниця-Здрой і ін. Вершиною успіху хору була його участь у святі гір в Закопаному, де він серед інших хорів зайняв перше місце.

Велику популярність здобув також самодіяльний лемківський ансамбль пісні й танцю з Жегестова.

Не легко було лемкам розвивати своє хорове мистецтво, польська держава не виділяла на це взагалі ніяких коштів та ще дуже часто і не була зацікавлена в популяризації українських пісень, бо все по суті зводилось до того, щоб якомога швидше ополячити лемків.

Особливого характеру набула польонізація в 30-их роках. Повсюдно закривались товариства "Просвіти" та читальні при товариствах, шкільництво переводилось на польську мову викладання, в письмі запроваджувалось латинську азбуку, в ділянці конфесійній — поляки підтримували пе-

рехід лемків на православ'я, трактуючи московфільство як союзника в боротьбі проти українських впливів. Німеччина напала на Польщу 1 вересня 1939 р., 17 вересня Радянська Армія окупувала Західню Україну. 28 вересня 1939 р. представники Німеччини і Радянського Союзу розподілили між собою окуповану територію Польщі. Лемківщина ввійшла до складу Генеральної Губернії з населенням майже 200 тисяч.

Виникла потреба організувати серед українського населення культурне та національне життя. В основному йшлося про заснування шкільництва. Розбудова українського шкільництва на терені Генеральної Губернії, в тому числі й на Лемківщині, розпочалась уже восени 1939 року. Прикінці 1939-1940 навчального року мережа українських шкіл була такою, що майже кожна українська дитина навчалася своєю рідною мовою. В деяких районах Лемківщини створено спільні школи для кількох сіл, а щоб полегшити дітям навчання в цих школах, засновано бурси в Дуклі, Горлицях, Сяноці.

Крім того в Криниці засновано Учительську Семінарію. Великі заслуги треба віддати в заснуванні семінарії голові УЦК (Українського Центрального Комітету) Володимирі Кубійовичу та її першому директорові Омеляну Цісикові. Крім того були організовані сільськогосподарські школи та торговельна школа в Сяноці.

При всіх школах та бурсах створювалися шкільні хори, які виступали перед громадами з нагоди різних свят. Випускники учительської семінарії та її студенти в свою чергу організували хори в селах та виступали з ними на концертах з різних нагод. Пожвавилась організація і сільських та церковних хорів. Це було справжнім відродженням хорового мистецтва на Лемківщині. Заслужують на увагу шкільний мішаний хор, організований при українській народній школі в Криниці під керівництвом п. Ірени Левицької та хор Учительської Семінарії, диригентом якого був викладач співів та музики семінарії п. Роман Левицький. Хор виступав на концертах з різних нагод перед мешканцями Криниці, а також виїздив до навколишніх сіл Тилича, Верхомлі, Жегестова, Лабової, Фльоринки, до Нового Санча, Горлиць, Сянока і ін. У програмі хор мав народні пісні в обробці славних українських композиторів: Лисенка, Леонтовича, Ніщинського, Колесси, а також пісні в лемківському діалекті: "Горіла Липка", "Як ем йшов з Дебречини", "Чиє ж то полечко не оране", "Откаль

ЯРОСЛАВ ВІЛЬШЕНКО

СВЯТА НІЧ

Над селом зорі на горі
І місяць сріблом ллється,
Мороз тріскухий на дворі,
На землі сніг іскриться.

І що мороз, і що він нам,
Хоч він у нас щорічний —
Йде новина із неба брам:
"Родився Бог Предвічний!"

А світло, світло, світло з хат
І радощі в віконця —
Усі собі там сестра, брат,
Бо в серцях тільки сонця!

І будить в нас у серцях враз
Весну рясну обнови,
Зневіри зойк у нас погас,
Падуть гріха окови.

Велика річ, велика річ
І тайна дивна, многа —
Ця ясна Ніч, свята ця Ніч
Різдво Ісуса Бога!

сонечко сходило", "Не буду ся женив" і багато інших. Багато місця займали й церковно-релігійні пісні, які хор щонеділі і свята співав на Богослуженнях в шкільній каплиці — на греко-католицьких, а часом на православних Богослуженнях, бо тоді був справжнісінький екуменізм.

Керівник хору п. Роман Левицький надавав велику допомогу керівникам інших хорів в Жегестові, в с. Криниця, Мушині, Новому Санчі, Горлицях, Сяноку, Лісько і ін. Досвід хору Учительської Семінарії мав великий вплив на розвиток хорового мистецтва по всій Лемківщині.

Великим досягненням хору була поставлена спільно з громадським криницьким хором опера "Запорожець за Дунаєм" в якій, між іншим, Окса-

ною була учениця Марійка Горошко, Карася грав сам диригент хору проф. Роман Левицький, а Одаркою була Л. Крушельницька, яка тоді жила в Криниці. Опера з великим успіхом була поставлена в Криниці і Новому Санчі.

Великою подією в хоровому мистецтві Лемківщини був конкурс хорових колективів, організований з ініціативи Романа Левицького на відзначення 100-річного ювілею від дня народження славетного українського композитора Миколи Лисенка в 1942 р. Підготовка до конкурсу послужила поштовхом для організації хорів в багатьох селах Лемківщини. Заспівала тоді вся Лемківщина, як ніколи раніше, не дивлячись на воєнні лихоліття. "Заповіт" Т. Шевченка та інші його твори в обробці М. Лисенка прозвучали по всій Лемківщині. Відбувалися окружні та повітові конкурси, на яких хори змагалися за участь в центральному конкурсі. І ось на окружному конкурсі в Криниці у квітні 1943 р., в журі якого був, між іншим, композитор Філарет Колесса, хор семінарії, зорганізований Романом Левицьким, виборов перше місце і здобув право репрезентувати Лемківщину на центральному конкурсі у Львові.

І там вже хор занесено до групи хорів-переможців і надано йому право в числі інших хорів-лауреатів виступати в Оперному театрі та в Стрийському парку на великому святі. Відтак учасників хору запросили на зустріч з Митрополитом Андрієм Шептицьким, який після тривалої розмови теплими словами поздоровив хор за досягнення на фестивалі і поблагословив хористів та побажав їм дальших успіхів на ниві української культури Лемківщини. В подяку хористи заспівали Митрополитові "Многая літа".

Крім шкільного хору, в 1943-1944 рр. існував ще при Учительській Семінарії "Камерний бурсацький хор"; диригентом якого був студент семінарії Микола Філь. Цей хор мав у своїй програмі у більшості жартівливо-розважальні пісні, що їх виконували на "внутрішніх вечірках" в бурсах. Хор також виїжджав у навколишні села Криниці: Солотвину, Мохначку, Тилич, Лабову і ін.

Воєнні лихоліття Другої світової війни продовжувались. Німці накладали на селян непосильні контрибуції, в примусовому порядку вивозили населення до праці в Німеччину. Німці терпіли поразки на східному фронті, постійно відступали і фронт все наближався до Лемківщини. Культурно-просвітницька робота занепадала. Не до хо-

ЩЕДРИЙ ВЕЧЕР

Для однорідного дитячого або жіночого хору

Гармонізація Ярослава Полянського

Скоро

Ще-дрий ве - чер всім вам,
по - ро - ди - ла Ді - ва,
ша - сли - ва го - ди - на,
предвіч - но - го Си - на.
Ла - до, ла - до, ла - до,
всім на сві - ті ра - до,
Ще-дрий ве - чер на зе - млі.

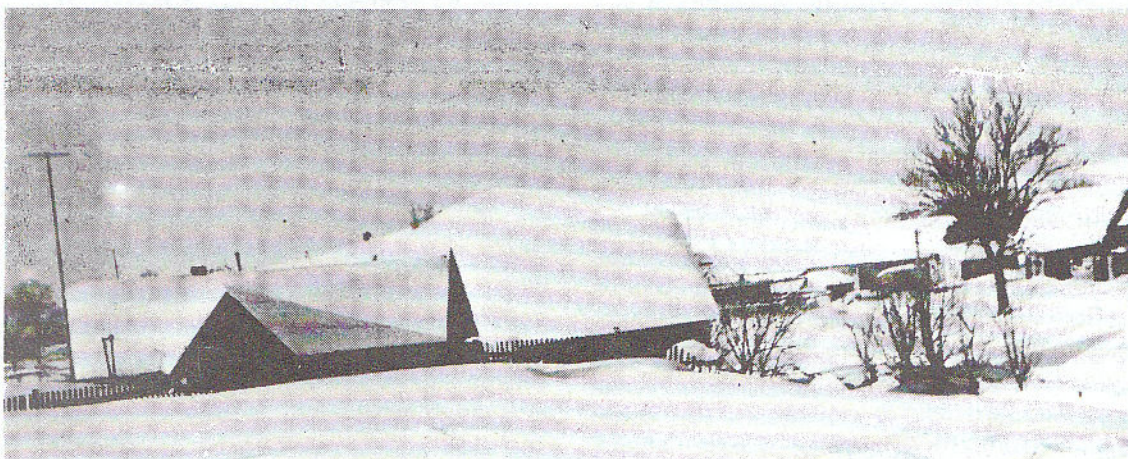
Щедрий вечер всім вам, щаслива година,
Породила Діва предвічного Сина.
Ладо, ладо, ладо, всім на світі радо,
Щедрий вечер на землі.

Не в пишних палатах Бога породила,
А в біднім вертепі Господа повила.
Ладо, ладо, ладо...

Не межі царями Господь нам явився,
А між візчарами в яслах положився.
Ладо, ладо, ладо...

Убогим вертепом царі не гордили,
Христові всі дари і поклін зложили.
Ладо, ладо, ладо...

І ми христа-Бога всі радо вітаймо,
Разом з пастирями весело співаймо.
Ладо, ладо, ладо, всім на світі радо
Щедрий вечер на землі.

Зимовий пейзаж з Лемківщини.

Winter in Lemko region.

рового співу було лемкам аж поки фронт остаточно не сплюндрував Лемківщину, а в післявоєнні роки і доценту знищено її примусовою депортацією населення в Україну та під час акції "Вісла" на західні понімецькі землі. На ціле десятиліття польського тоталітарного режиму культурне життя на Лемківщині завмерло. Лемків розпорошено по різних областях України та різних воєводствах Польщі, але вони ніколи не переставали в душі співати своїх улюблених пісень і як тільки зійшлось кілька родин разом зразу ж творили хороспів. І у 50-ті роки з тих людей, що чудом повернулись після акції "Вісла" на свої прадідівські землі знову створились хорові колективи. До села Грабу повернулась 21 родина і вже в 1964 р. створено ансамбль пісні і танцю, а в селі Зиндранова створено хор. До села Білянки повернулося біля 30 родин, і тут було зорганізовано лемківський ансамбль пісні і танцю, який опісля побільшився молоддю з інших сіл та перетворився в хор "Лемковина", яким диригує Ярослав Трохановський.

Доказом цього, як лемки люблять співати є той факт, що великі труднощі треба було подолати, щоб потрапити на репетицію хору. Члени хору "Лемковина" — це жителі сіл Ждині, Конечної, Ганчови, Білянки, Дзиндранови та навіть міст Горлиць, Ясла, Кросна, Сянока, Вроцлава та Кракова. Сам диригент мешкав у Білянці, яка не мала автобусового сполучення і віддалена від Ждині понад 40 км, Ганчова — коло 30 км і Горлиці — 8 км. Хор виріс у великий мистецький колектив,

давав концерти не тільки в різних містах Польщі, але й в Україні, Канаді, США і скрізь мав великі успіхи. Хор "Лемковина" завжди дає зразок дуже серйозного підходу до народного мистецтва. У репертуарному портфелі "Лемковини" належне місце займають українські народні пісні Лемківщини в обробці М. Колесси, С. Людкевича, Є. Козака, А. Кос-Анатольського та ін. "Ой верше мій верше", "Горіла липка", "Вшитки ся поля зазеленіли", "Чиє ж то полечко не оране", "Прийшов бим я до вас", "Наша Анничка", "Заграй мі гудачку" і ін.

Дуже популярним став також ансамбль пісні й танцю "Ослав'яни" з с. Мокрого під керівництвом талановитого керівника Євгена Могили. Цей молодіжний колектив завжди показує, з якою енергією і радістю можна співати і танцювати на сцені. Вся програма "Ослав'ян" сперта на фолкльорі гір. "Ослав'яни" з Мокрого на сцені — це різнокольорова веселка, це молодість, життєрадісність і справжній фолкльор з "мальованої скрині". Цьому колективу сердечно аплодували в його гастролях в Україні, Канаді, США та інших країнах світу.

Великий вплив на розвиток хорового мистецтва на Лемківщині має відомий в усьому світі український хор у Варшаві "Журавлі", який створив і довго ним диригував відомий маестро Ярослав Полянський та хор "Тисячоліття".

Лемки створюють хорові колективи і поза етнічною територією Лемківщини в Україні та

Польщі і інших країнах, куди доля закинула їх у різний час. Так в Україні стали відомі: хор "Лемковина" в с. Лошнів біля Тернополя (художній керівник Іван Скробало), в с. Нагірному, Самбірського району, Львівської області, засновником якого був Михайло Зиничак в 1967 р., в селищі Рудно біля Львова хор "Лемковина", художнім керівником якого є заслужений діяч культури України Іван Кушнір, в м. Бориславі хор "Лемківська студентка", засновником якого був Іван Ванца.

В с. Лопушна, Рогатинського району, Івано-Франківської області також створено хор із лемків сіл Богуші, Більцарева, Фльоринки, Ряшева, які прибули сюди з Лемківщини в 1945-1946 рр. Хором дирижує зав. будинком "Просвіти" Ганна Габуря. Хор має в своєму репертуарі пісні: "У горах Карпатах", "Як ішов я з Дебречина", "Ой верше мій верше", "Нихто о мі ніч не знат", "При долині красна лучка" і ін. Щороку лемки організовують тут собі свято пісні "Ватру" на зразок "Лемківської Ватри" в с. Ждиня. В м. Калуші, де є велика громада лемків з сіл Крампна, Котань, Святкова Велика, Свіржова Руська і ін. створено хор "Студентка", художнім керівником якого є Люба Коваль. Улюбленими піснями хору є: "Лемко я си лемко", "Заграй мі гудачку", "Ой не буду все лем балувала", "Там в зеленім садочку" і ін. В м. Івано-Франківську є хор "Розмарія", художні керівники Люба Курей та Степан Сулич. В їх репертуарі є пісні: "Боже, Боже, як ся старам", "Як я сіно грабала", "Журюся журю" і багато інших. В м. Лігніца, Республіка Польща, засновано художній лемківський колектив "Кичера", яким керує талановитий мистець Юрій Стажинський. Об'єднання лемків у Республіці Польщі останніми роками організує фолкльорне свято української лемківської пісні "Ватра" в с. Ждиня, Новосанчівського воєводства, на яке з'їжджаються майже всі лемківські колективи з усіх сторін і справжнім тріумфом хорового мистецтва є виступи зведених хорів "Лемковина". Здається, що співають всі навколишні гори Лемківщини, бо зійшлись одностудійці — патріоти художньої самодіяльності, опорою яких є оригінальні пісенно-виконавські традиції їхнього краю. І плететься українська лемківська народна пісня по всій Лемківщині, наповнює серця й душі багатотисячних учасників "Ватри", бо ця пісня є магнітною силою землі Лемківщини, що вабить всіх до свого лона, дітей, дорослих, старших, кожного, хто народився на Лемківщині і тих, хто народився

і виріс на чужині.

Після такого концерту людям з усіх закутків планети не хочеться виходити з поля "Ватри". Хочеться ще посидіти, поглянути на навколишні гори, пройтися квітучими долинами і полонинами музики, почути ще раз і ще раз чудові пісні Лемківщини, бо у цих піснях нема ані крихти фальші чи вимушеності, як і у всіх піснях України. Такою може бути пісня тільки того народу, який має чисту совість, нікого не скривдив, бажає всім добра і має лише одне бажання: щоб у цьому добрі ніхто не відмовляв і йому. А хорове мистецтво — це вже похідне від нашого гуманізму, ним воно сповнене, і тому до вподоби іншим народам.

Сьогодні, коли відроджується національна культура, дуже важливим є повернутися лицем до традиційно регіональної пісенності, як фундаменту хорового співу. Без цих регіонально-етнічних коренів хорова культура не може повноцінно розвиватися, оскільки вона повинна постійно жити за законами світу, зберігати безпосередній зв'язок людини з природою. Регіонально-етнічні традиції є тими судинами, якими хорова культура бере поживу з питомої землі, з душі й народного духу.

Цей зв'язок людини з природою виявляється на кожному ступені культури, оскільки несе в собі незмінне відчуття рідної землі. Власне і сама сутність культурної традиції етносу виявляється у взаємозв'язку людини з її природою. Тож вірно робить Об'єднання лемків у Польщі, у спільній праці Об'єднання українців, що підтримує організацію хорових колективів по всій Лемківщині, організує щороку фолкльорне свято пісні "Ватра" в с. Ждині, на якому виступають хорові колективи не тільки з Лемківщини, але й з України та інших країн, куди доля з різних причин у свій час закинула лемків, бо щира, правдива, гуманна пісня, як наше єдине предківське добро, що вціліло "від грабіжництва сусідніх народів", врятує Лемківщину від загибелі. Бо там:

"Де співають, там лишаються жити,
Лихі люди не мають пісень" (Ф. Шіллер).

Мелодійний спів лемків, їх хорове мистецтво посіли почесне місце не тільки в українській, але й світовій культурі.

КОМАНЧАНСЬКА РЕСПУБЛІКА

НЕВІДОМА СТОРІНКА УКРАЇНСЬКОГО ВИЗВОЛЬНОГО ПОРИВУ —
ЛИСТОПАД 1918 — СІЧЕНЬ 1919

Після проголошення 19.10.1918 р. Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР) її уряд вночі 1 листопада цього ж року зробив державний переворот, перейнявши владу з австрійських рук у Східній Галичині. Цього ж 1 листопада польське повстання у Львові дало початок польсько-українській війні.

В невеликих осередках державний переворот відбувався найчастіше таким чином: група української інтелігенції, інколи при участі військових у відпустці (українці не мали тайної збройної організації подібної до POW), після проведення в попередньому періоді пропагандистської акції скликувала віче, на якому схвалювалось приєднання міста або повіту до ЗУНР, обиралося місцеву владу. Потім приступалось до формування загонів скоріше парамілітарних, ніж військових, котрі далі буду називати селянською міліцією.

В цей період провінція була позбавлена більшості чоловіків: перебували вони в рядах армії або на італійському і балканському фронтах, або в австрійській окупаційній стрейфі на Україні. В самій Східній Галичині, крім Львова і Перемишля, не було військових частин, не рахуючи нечисленні і розпорошені жандармські пости, а також етапні комендатури на залізницях. У згаданих двох містах найбільшими частинами були запасні батальйони (т. зв. кадри) піхотних поляків, часто безпідставно ототожнювані з цілими полками.

На території Підкарпаття українці натрапили на польський опір в Самборі (протягом 1 дня) і в Бориславі (протягом 7 днів; потім захисники Борислава в кількості біля 100 чоловік пробились до Сянока і відіграли велику роль у дальшій боротьбі в районі Сянік-Хирів), не змогли також перехопити владу в Сяноці і Загір'ї, на дуже важливому залізничному вузлі. З неясних відомостей про хід подій в цих останніх місцевостях виникає, що від початку листопада діяла там мішана, польсько-українська міліція. Можна припускати, що існував

мішаний, дво- або трьохнаціональний (з участю жидів) повний правлячий склад, подібний до того, який існував тоді в Перемишлі. Причина виникнення цих греміїв в міліції була, правдоподібно, у бажанні запобігти братовбивчій боротьбі в невиясненій політичній ситуації, а також необхідність забезпечити місцевості охороною від можливих насильств з боку банд дезертирів і підбуреної солдатчини різних національностей, що поверталась з України. Однак з уваги на формування двох держав — української і польської — змішаний правлячий склад і міліція розпалися.

Мені не вдалося встановити ані часу, ані способу як остаточно перейшла влада в руки поляків у Загір'ї і Сяноці, мусило це однак наступити до середини листопада. В той же час поляки перейняли владу в Ліську, де 3 листопада о. Мисик, греко-католицький священник з Ванькової, створив Українську повітову народну владу, яка проіснувала щонайменше до 10 листопада. Далі в горах виникли два осередки, в яких формувалась українська державність, — Балигород і Вислік Великий. Останній є основною темою цього матеріалу. Спочатку, однак, треба сказати кілька слів про Балигород, тому що досить типовий перебіг державного перевороту в цій місцевості і створює природну шкалу для порівняння подій у Вислік Великому і Команчі.

В півторатисячному Балигороді українці становили 22 проценти населення, поляки, які не проявляли значної політичної активності — 37 проц.¹ Місцева група української інтелігенції (суддя, нотар, посол у парламент — цікаво, що не згадується греко-католицького священника) скликала у Бали-

1. Цифрові дані подаю за матеріалами загального перепису з 1921 р., причому національність згідно з рубрикою "віросповідання". В обговорюваному періоді число населення було менше з огляду на відсутність змобілізованих, що кількість не вдасться оцінити без окремого вивчення.

городі велике віче жителів навколишніх сіл, на якому проголосили приналежність повіту (певно мали на думці т. зв. судовий повіт) до ЗУНР і створили міліцію, командиром якої мав стати підпоручик Хрупович. Міліція мала бути добровільна або сперта на якусь форму призиву — в кожному разі не покликано тут загального ополчення. Загін і повітову владу мали утримувати з подимного, накладеного на українські села. Тим часом в сусідній Цісній (400 мешканців, з яких 40 проц. поляків, 32 проц. українців) 5 листопада поляки проголосили свою приналежність до Речі Посполитої Польської (правдоподібно, однак, не під такою назвою. Відомості про хід подій в Цісній дуже загальні і слабо удокументовані). Утворену ними міліцію роззброїв 150-особовий загін балигородської міліції під кінець грудня, правдоподібно, без сутички. Далі на схід українці без опору перейняли владу в Турці, Лютовиськах і Устриках Долишніх.

До того, як перейду до обговорення історії Команчанської Республіки, треба представити загальну специфіку території, на якій вона виникла. Закривається вона на сході пасмом Великого Вододільного хребта, який становить етнографічну межу Лемківщини. За Великим Вододільним хребтом мешкали вже бойки (або, як твердять не без рації інші етнографи, населення без виразно етнографічного окресленого характеру, але вже не лемки). Значно більше, ніж лемки, відсталі, вбогі, а також були вони для цих останніх об'єктом зневаги.² На сході з цією територією межує міцний польський осередок, яким були Яслиська (нижче 1 проц. українців). І нарешті на півночі кордони Республіки співпадали більш-менш з етнічним кордоном між українськими гірськими групами і т. зв. долинянами, міцно вже ополеченим населенням Сяніччини.

Описану територію заселяли українці, які належали до етнографічної групи лемків, точніше — до східного її крила, який виразно відрізнявся як під кутом матеріальної культури, так і свідомістю від західних лемків, особливо горлицьких. Над-Ославські лемки греко-католицького віросповідання міцно зв'язані з осередком паломництва в Красному Броді (на південь від Межилабірців) були

багатіші не тільки від своїх східних, але й західних сусідів. Мали вони вже тоді значно краще розвинуту суспільну свідомість, в тому і національну. Цьому розвитку сприяло, між іншим, прокладення в XIX ст. в долині Ослави залізничної колії, яка поєднала Перемишль з Угорщиною, а також значна еміграція до США і рееміграція звідтам до рідного села.

На території сіл, які становили Команчанську Республіку, а які я назову пізніше, проживало біля 18000 людей (в обговорюваному періоді напевно менше), в тому біля 16500 українців, 500 поляків і 1000 жидів. Села нараховували загалом від 300 до 800 чоловік, виняток становив 2,5-тисячний Вислік Великий. Найбільшими польськими скупченнями були Команча (100 чоловік) і Лупків (80), в інших селах їх було по кілька або кільканадцять, рідко кількадесят. Жиди гуртувалися в основному в Маньові і Міховій Волі (разом 265)³, а також в Команчі (74), в решті місцевостей було їх по кількадесят або кільканадцять.

Серед лемків перед I-ою світовою війною стикалися дві суспільно-політичні течії: всерусинська, так звана москвофільська, а також українська, національна. У першій говорилось, що український народ не існує, а всі русини по суті росіяни. Друга проголошувала відрубність українського народу, а також єдність галицьких з наддніпрянськими українцями. Всерусинська орієнтація впала під час I-ої світової війни, як під впливом brutальних репресій австро-угорського війська, так і влади, а також і фатального враження від російської окупації. Наявність впливів обох цих течій на східній Лемківщині знайшла свій вияв в інтернуванні австрійцями 10 мешканців цього району в таборі в Талергофі (про інші репресії немає докладніших інформацій, як і в тому, що більшість добровольців в Українські Січові Стрільці, які походили з Лемківщини (зрештою нечисленних, після відлучення Сянока та інших міст, всього 20 осіб), була родом з сяніцької Лемківщини. Нічого не відомо на той час про незгоди цих двох орієнтацій в 1918 р.

(Далі буде)

2. Роман Райнфусс записав у 30-их роках, що лемки окреслювали над-Ославських "задільян", тобто тих, що мешкали за Великим Вододільним хребтом ім'ям "люхи" або "свині".

3. У XVIII ст. Воля Міхнова мала перехідний характер торговельного містечка, тому в цих двох місцевостях таке велике скупчення жидів на цій периферійній території.

НАС ГНАЛИ З РІДНИХ ЗЕМЕЛЬ...

(Закінчення)

Одного разу мати несла пару колосків в руках, коли побачила, що з кущів виліз енкаведист; вона відразу викинула їх на сторону, бо інакше забрав би її і зразу садив в тюрму.

А скільки невинних людей енкаведисти тоді повивозили з сіл в Сибір? Я не раз бачив, коли ішов зимою в школу, що біля будинку НКВД, під муром були покладані трупи молодих хлопців і дівчат, яких повбивали москалі.

Вони спеціально їх так клали, та привозили з тих сіл людей, щоб вони дивилися та пізнавали своїх синів чи дочок. Звичайно, люди хоч і бачили, що це їхні діти, однак не признавалися. Бувало, що декотра мати не могла перенести такого тяжкого болю в серці, а вони це бачили, і її також судили на 20 або 25 років тюрми.

Опісля трупів вивозили в ночі кудись за місто і там кидали в ями, а похоронити людям не давали. Бувало так, що собаки розгрибали землю і розтягали трупів по полі.

Молодих хлопців ловили і вивозили на роботи в шахти Донбасу, де їх чекала тяжка праця а часто навіть і смерть. Багато їх загинуло в шахтах. Наш сусід Філів Іван, Гануляк Янко (Іван) залишилися під землею.

Під час навчання в середній школі в Козові мені не один раз приходилося їти голодним і холодним ранком в школу. Були дні й тижні, що я не мав ні однієї крихтки хліба в роті. Коли побачив, що деякі мої однокласники їдять хліб, в мене на очах виступали сльози, але мав надію, що прийде такий час, що зможу досита наїстися хліба. Голод — це великий "пан". Мені страшно було попросити в когось кусок хліба, бо це для мене було чимось дуже низьким, але я ще був малий, тож терпів. Приходив ледве додому і що мати приготувала, то і їв. А варила вона зупу з картоплини заправлену запрашкою з тертої конопли.

Каву ми робили з цукрового бур'яка, який я ходив в ночі красти на станцію з вагонів або кагатів, хоча за це міг заплатити смертю, коли побачили б сторожі.

За дрова я вже писав, як ми носили хмиз за 4-5 км. Коли була холодна зима і віяло, не можливо було ходити за патиками до кряків, тоді ми обдирали зі стодоли кички з соломною і так палили в кухні. Цілу зиму ми пересиділи в цій кухні розміром 2 x 3,5 м., бо в кімнаті, де ми спали, не палилося зовсім.

Лямпи ми не мали десь до 1950 року, а світили каганцем, зробленим з гільзи і гнота з старого капелюха.

Часто зимою не було чим палити. Бувало, що пригодило рубати навіть наше устаткування, щоб ogrіти кухню. Одним словом, дуже "весело" було нам жити. Одного тільки боялися, що прийдуть за нами і нас голих-босих повезуть туди, "де Макар телят годує". Але ангел-хоронитель і на цей раз відвернув цю небезпеку від нас.

Зима 47-48 років була для нас найстрашнішою. Крім того, що не було що їсти, кинулися на нас воші. Скільки не виварювала мама одежі, все одно вони звідкись появлялися. Мила тоді не було. Пам'ятаю, як люди варили мило зі здохлих курей чи з другого м'яса, добавляючи до варіння якусь соду, від якої і кості розварювалися. Після такої варки масу виливали в посудину, щоб застило і так з цього робили мило. Поширена була приказка:

"Батьку Сталін, дай нам мила,
бо воші вже дістають крила".

Брат Мирон, який був спеціалістом від сільського господарства, діставав на роботі один кусочок мила і пів кілограма печива. Він працював помічником інженера-землевпорядника. Цілими днями їздив по селах і міряв землю. Вбрання в нього було дуже вбоге. Зимою ходив в черевиках, одягу теплого не мав, від чого він захворів на запалення легенів. Лежав в дома, бо лікарні в Козлові не було. Деколи приходив до нього лікар, але ліків не давав, крім порошоків від болю голови. Пеніциліни в аптеках не було, тільки на "чорному ринку" у Львові. Він був цілковито знедолений, не мав навіть сили стати з ліжка.

Але прийшла весна. Загріло сонечко — брат

ПЕРЕСЕЛЕННЯ ЛЕМКІВ В 1945 РОЦІ

На гори за лісом
Сонечко сідало
Червоне, мов кров'ю
Личко обливало.

"— Ой, сонечко любе,
За ким ти скучаєш,
Кровцю червоненьку
Марно проливаєш?"

"— За вас проливаю
І за вашу долю,
Ідете на муки
В колгоспну неволю.

Ідете далеко,
Ніхто з вас не знає,
Яка на Донбасі
Доля вас чекає".

Верби і смереки
Немовби кланялись,
З лемками востаннє,
Назавжди прощались.

Везли до Грибова
Майно, яке мали,
Товарні вагони
Добром заповняли.

Подушки, перини,
Плуги і борони,
Корови і сіно,
Бутлі самогони.

В дорозі на стаціях
По три дні стояли,
Щоб рушити з місця,
Самогон давали.

Стояли на стаціях,
На двір виходили,
А коло вагонів
Обіди варили.

Вже нашій мандрівці
Три тижні минає,
Як до Іловайська
Транспорт приїжджає.

Коли вже вагони
Від всього звільнили,
Під небом відкритим
Три доби сиділи.

Жахливі то були
Три дні і три ночі.
Тоді вже прозріли
Добре наші очі.

Жінки проклинають,
Малі діти плачуть,
А злодії хитрі
Коло пачок скачуть.

Приїхали фіри
З колгоспів за нами.
Кладем свої речі
На фіри купами.

В селі Федоровка
Кімнату нам дали.
Наші дві коровки
В стаєнку загнали.

А на тій стаєнці
Дахівка побита,
Розібрана стінка,
Дірами покрита.

"Молотова" ім'ям
Колгосп називався.
Голова колгоспу
Щербиною звався.

Косо поглядали
На нас там ті люде.
Бачимо, між ними
Добра нам не буде.

До наших прибилиць
Поваги не мали,
До другого сорту
Вони нас рівняли.

З острахом дивились
На лемків відразу,
Що ми їм принесли
Буржуйську заразу.

Гірко стає в горлі,
На серце щось тисне,
Душа заніміла,
Сльоза в очах блисне.

Ой, Боже мій, Боже,
Чим ми завинили,
Що свої рідненькі
Хати залишили?

У світ незнайомий
Пішли ми блукати,
У журбі, з сльозами
Доленьки шукати.

Рабом у колгоспі,
І права не маєш.
Трудодні, не гроші,
Ти там заробляєш.

Закінчилось літо.
В кінці косовиці
На трудодень буде
Триста грам пшениці.

Тяжко у колгоспі
Прийшлося бідувати.
Треба було звідтам
Кудись виїжджати.

Пізно ми прозріли,
Не було вже ради,
Бо і ми там будем
Також такі дзяди.

Землі там родючі,
Не треба гноїти,
Але мусиш вкрасти,
Щоб якось прожити.

Що таке колгоспи,
Не могли ми знати.
Ніхто з нас не бачив,
Не міг розказати.

Сталінські колгоспи —
Тюрма для народу.
Таку ми придбали
Для себе свободу.

Пакуєм валізки,
Білизну, убрання,
І знов у мандрівку,
На поневірання.

Відкриті площадки,
Товарні вагони
Обсіли людськя,
Як чорні ворони.

Голодні, холодні,
І води немає,
А вітер холодний
Очі задуває.

Збруч-ріку минули,
Душа веселіє.
На межах травичка
Гарно зеленіє.

Тут нам треба, браття,
Десь прилаштувати,
Тут життя майбутнє
Будем будувати.

Одні на Тернопіль,
А другі до Львова,
Наші тиличане —
До Станіславова.

Лемки на Донбасі
Недовго пробули,
А рабство тамтешнє
Вже добре відчули.

Колгоспи, колгоспи,
Землі плодородні,
Пшениці прекрасні,
А люди голодні.

вирішив остатком сил піднятися і вийти на поріг, щоб подихати весняним повітрям. — "Якщо я зможу сам стати з ліжка і доповзти на поріг, то мабуть буду ще жити" — подумав він. І так його бажання жити, перебороло цю тяжку хворобу. Він сидів на порозі на сонці, вигрівався. Недуга вільно від нього відходила і через пару місяців брат видужав цілковито та пішов до праці, щоб не померти з голоду.

В той час комуністи вели широку акцію записування людей до колгоспів. Хто не хотів підписати заяви вступу до колгоспу, його забирали і в страшний спосіб мучили невинних людей, змушуючи їх підписати заяву. Нашій сусідці Єві Стець поклали пальці між дверей і приперли дверима, у висліді чого поломали їй пальці. Опісля, все, що було в хаті (зерно, чи якийсь інвентар), треба було віддавати до колгоспу. Хто не ішов до колгоспу, того судили, а відтак слали на Сибір, або в тюрму.

Були то страшні дні. Сьогодні, після 50-ти років, аж не хочеться вірити, що те все ми пережили.

LEMKIVSHCHYNA

VOL. VI

WINTER 1995

No. 4

CHRIST IS BORN!

LET US GLORIFY HIM!

*The World Lemko Federation,
the Organization in Defense of Lemko Western Ukraine,*

and

the Lemko Research Foundation

*extend best wishes this Holiday Season to Ukrainians throughout the world
and*

to all members and supporters of Lemko Ukrainian organizations.

*May the blessings of the Christ Child be upon you and your families
on Christmas Day and throughout the New Year!*

ХРИСТОС НАРОДИВСЯ!

СЛАВІМО ЙОГО!

Artist Jacques Hnizdovsky.

The Ukrainian Museum, 1991.

ALL ABOUT "OPERATION WISLA"

(PART II)

The list of murders, massacres, disregards of military laws could be continued indefinitely, while we are going to mention only two more instances. The first case is the destruction of the Ukrainian hospital in Kruhlytsia, in the Spring of 1947. The official version stated that the fire inside the garrison was a response on the Polish demand to surrender. The Polish troops attempted to force the garrison to get out by signal rockets, which caused the explosion of the explosive materials in the hospital. However annotation of Capt. Turski in *Polska Zbrojna* asserted that the rockets caused a blazing fire inside, which the Polish sappers tried to cause by throwing the explosives.⁸ Similarly, H. Dominiczek in the *Wojska Ochrony Pogranicz 1945-8*, pointed out that not only the signal rockets but even grenades were thrown into the hospital bunker. There, 25 people were killed, including two physicians, a Ukrainian and a German one, and 10 injured. It is interesting that Dominiczek wrote about 15 killed without mentioning any injured at all. Another episode, which like many others cannot be found at all in the respective literature on the subject matter, was the massacre in Terka, where on July 9, 1946, the Polish military murdered by grenades around 30 Ukrainians locked up in one of the village huts as hostages. From among all those shameful cases only the case of Verkhovyna has been referred to, while at the same time not mentioning at all that all the victims were of the Ukrainian nationality. It was mentioned only that the village population was pro-communist, which was, of course, true.

The Ukrainian Insurgent Army was, as it has been commonly referred to, not simply the *bandites*. It was not even a loose conglomeration of guerrilla detachments. It was a military formation, centrally commanded and carrying out the orders and directives of a political leadership. It does not mean,

however, that there was no Ukrainian, as well as Polish, robber gangs. Each war brings with itself social degradation; enables easy traffic of arms, and facilitates the growth of banditry. In 1945, when any countryside region, not only on the ethnic border line between the Ukrainian and Polish national territories, was not effectively protected by any government administration, a temptation arose for many unethical elements to take advantage of this convenient situation and to enrich themselves by banditry and thievery, or to revenge themselves for all kinds of neighborhood or family unsettled quarrels. The strifes were not always nationally or ethnically motivated. Apparently it will never be known how many of those murders, killings and arsonist fires were really politically motivated. Analogically, the resettlement of the Ukrainian population from the territories allotted to Poland to the Soviet Union produced most advantageous opportunities for robbery and thievery, at times organized under the smoke-screen of village self-defense. There is here no reason to assume that only the Poles were robbing and stealing the properties of the resettled Ukrainians. Once one is considering these times, one must assume that not all crimes, with the exception of mass murders, had national or political backgrounds. Many of them were definitely common criminal acts.

Evaluating objectively the situation of the Ukrainian Insurgent Army, the UPA, at the beginning of 1947, one can scarcely agree with the overall picture drawn by Szczesniak and Szota, namely; that it was an exhausted and demoralized partisan force, for the annihilation of which it was absolutely necessary to mobilize the ten or fifteen times stronger Polish military power, and including in this process also the resettlement of the Ukrainian civilian population from the regions of the UPA operations. Without ever referring to the contradictory nature of the statements, the process of carrying out "Operation Wisla" proved beyond any doubts that the UPA forces which, of course, were substantially

8. *Polska Zbrojna*, April 21, 1947.

weakened, were, however, still strong-going and perfectly capable to fight with its adversary, while the level of its assumed "demoralization" (obviously in the military and in the common sense) was not high at all. If things would have been different, then the UPA detachments, facing a colossal superiority of the Polish armed forces and its enormous losses, would not have been able to reach the Ivano-Frankivsk, Olshtyn and Bavarian regions in Germany. The UPA commander Hromenko was able to successfully lead to Bavaria 40 insurgents, out of about 90 which were in his detachments in April 1947.

Above all, however, the argument that supposedly it was necessary to evacuate and resettle the Ukrainian civilian population in order to successfully combat the UPA forces, cannot withstand any objective criticism. The operation of a total blockade of the terrain, by occupying all villages and settlements and by the parallel combined of all forests, and by the simultaneous quartering of the military in those woods, was quite possible without the forced evacuation and resettlement of the civilian population. To the contrary, it would have been easier with the population there from the point of steady pipelines. Such an operation was carried out by the Soviet NKVD forces in the Ivano-Frankivsk region in the Winter by 1945-46 with partial but decisive success, without having evacuated the population. "Operation Wisla" used these techniques, but already after the resettlement of the civilians and demolition of properties. As a matter of fact, the same Polish military command did not apply the resettlement technique in its fight against *Ogien*, who also operated in the difficult mountainous areas and who was also supported by the local civilian population, perhaps, even to a greater extent, than the UPA detachments were.⁹

Nevertheless, if even the evacuation of the civilian population was necessary from the tactical point of view from the combat areas (what the author would be inclined to accept in the region of the Bieszczady hills, west of Cisna, in between the River San and the Czechoslovakian borders), then military considerations did not justify a total resettlement of the Ukrainians to completely other territo-

ries, including their expropriation and disbursement. It was a strictly political decision and its motives were of a political nature, as well. The resettlement was related to the clearly intended tearing off of any neighborly and even family ties with the Ukrainians and liquidating any forms of Ukrainian national life on those territories. It was also connected with the informal expropriation of the Ukrainian population, since the government organs prohibited them to take with themselves any personal property as well. No compensation was either offered or paid. The whole process was then formally legalized by the government decree of July 27, 1949, only with the right to be compensated by a small land allotment in the region of the new settlement. The truly concealed purpose of the operation was nothing else but the creation of the conditions for a quick and effective assimilation of the Ukrainians, at least on the surface, which was supposed to bring about a liquidation of "the Ukrainian question" in Poland once for all. In that kind of reasoning there was a fundamental mistake, committed by the chauvinists of all lands, which harbors the underestimation of internal power of each suppressed nation to be able to overcome the cruel attempts of the suppresser.

Szczesniak and Szota, like all other authors, completely ignored the very cause of the supposedly necessary operation against the UPA on such a grand scale. Yet, that amnesty almost completely pacified the Polish forests, where only a few of the most uncompromising Ukrainian insurgents remained. Also the Ukrainian population was exhausted by the prolonged war without any chance of being won and by the continuing terror around. At times even the Ukrainians were fed up with the insurgent operations. Hence, it can be assumed without any risk that an all-comprehensive amnesty would have caused a complete disintegration of the SKW (Village Auxiliary Detachments) with many Ukrainian partisans leaving the forests, their natural protection, particularly those partisans who were recently mobilized. It would have caused the shrinking of the UPA force, perhaps to less than 1000 people. It would have caused the diminishing support of the civilian population for the partisans. The village population would have counted on the military to protect it from now on from the impositions of the "forest people". The Polish government would have achieved that by one stroke of the pen. Yet, the regime did not want that at all. The real

9. *Ogien*, a leader of the Polish partisans.

Wooden Ukrainian church in village of Kryva, Lemkivshchyna. Winter, 1989.

reason for the harsh decision must be sought in the non-Polish character of the Ukrainian Insurgent Army, the UPA. The "unification of all peoples" (*pojednanie narodów*) at that time was supposed to be limited to the Poles only, according to the government decision.

It was mentioned above, that it was necessary to completely liquidate the Ukrainian insurgent force; doubtlessly, it was a necessity. No government can tolerate on its territory a foreign military force which defies that government. More than that, which is openly hostile and undertakes armed operations against it. However, the situation cannot change the legal aspect of the government's attitude towards the citizens of the state. Furthermore, the affirmation of the necessity of the liquidation of the anti-government insurrection (not only of that of the UPA), does not justify any means or not applying the measures which would lead to the end in a more human way. Moreover, no matter to what an extent the carrying-out of "Operation Wisła" was a sovereign decision of the Polish government, or it was forced upon it by the at the time present all-over, Soviet-Russian "advisors", the Operation of the massive evacuation and resettlement and the application of the respective measures could not be justified under any circumstances. One cannot agree with Gen. Blum either, that the decision "deserves... positive justification of history".¹⁰ The evaluation of history cannot be immoral, even in one agrees that political measures must be of such nature at times.

The view that the decision to undertake "Operation Wisła" was influenced by the incidental,

if it really was incidental, death of Gen. W. Swierczewski is also inexcusable. Whether his death was incidental or well planned is beyond the scope of this paper.¹¹ Gerhard, mentioned before, wrote in his article quite clearly that the resettlement operation was considered, it means, also prepared, already in 1946, and he bitterly complained that the decision about "Operation Wisła" was made so late. He did not understand, however, that until the amnesty operation was completed, the government could not afford to gather adequate forces to combat the Ukrainian partisans and carry out the resettlement project. The same Gerhard, in his *Luny* connected the presence of Gen. Swierczewski in the Bieszczady area with the preparations for "Operation Wisła", by putting in the general's mouth quite clearly the communication that it was not to come. Similarly, the majority of serious authors, except Szczesniak and Szota, do not refer to the assassination of Gen. W. Swierczewski in the context of adopting the decision on "Operation Wisła", rather they connect it with the successful elections and the amnesty procedure. As far as the decision of the PKB (*Panstwowy Komitet Bezpieczeństwa*) or the Government Security Committee of April 17, 1947 was concerned, then it doubtlessly was not an adoption of a plan or project, but it was the final order which put the whole machine into motion. The intended date for the initiation of the Operation confirmed the assumption. "Operation Wisła" began to take effect eleven days after the said final order.

(To be continued)

11. M. Kravchuk, *Zycia akord ostatni*, by T. Plaskowski, Warsaw, 1972, pp. 232, a review in *The Ukrainian Quarterly*, New York, Fall-Winter, 1987, pp. 246-247.

10. *Loc. cit.*

З ЖИТТЯ ОРГАНІЗАЦІЇ

ВІДБУВСЯ ХХІV КРАЙОВИЙ З'ЇЗД ООЛ В АМЕРИЦІ

24-ий Крайовий З'їзд Організації Оборони Лемківщини в Америці відбувся 7-го жовтня 1995 р. в Пассейку, Нью Джерсі. Участь у ньому взяло понад 70 делегатів, представників відділів, запрошених гостей та членів Крайової Управи.

З'їзд відкрила голова Крайової Управи Марія Дупляк. У вступному слові вона вказала на вагомі річниці (5-та річниця незалежності України, 50-та річниця насильної депортації українців з Лемківщини та 60-ліття існування ООЛ в Америці) в світлі яких відбуватиметься З'їзд. Однохвилинною мовчанкою вшановано пам'ять покійного члена КУ та голови Відділу ООЛ в Сиракузах, Василя Майковича та других померших членів ООЛ. До переведення З'їзду була покинана президія в складі: Микола Грицьков'ян — голова, Стефан Гованський — заступник та Анна Войтович — секретарка. До почесної президії попрошено голову Світової Федерації Лемків д-ра Івана Гвозду, голову Об'єднання лемків у Польщі — Василя Шлянту та голову Фундації Дослідження Лемківщини Володимира Кікту.

При реєстрації. Зліва: Ст. Косцюлек, П. Русинко, З. Войтович.

Registration committee. From left: S. Kosciolok, P. Rusynko, Z. Wojtowycz.

ФІЛІАДЕЛЬФІЙСЬКА МИТРОПОЛІЧА АРХІЄПАРХІЯ
УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ
827 NORTH FRANKLIN STREET
PHILADELPHIA, PENNSYLVANIA 19123-2097
Телефон (215) 627-0143 Факс (215) 627-0377

Час. 669/95 0

(У відповіді покликання на позивне число)

Слава Ісусу Христу!

6 вересня 1995 р.

Вельмишановна
Пані Марія Дупляк, голова
Крайова Управа Організації Оборони Лемківщини в Америці
Post Office Box 7
Clifton, New Jersey 07011-0007

Вельмишановна Пані Маріє!

Широ дякую Вам за ввічливе запрошення взяти участь у бенкеті з нагоди ХХІV Крайового З'їзду Вашої заслуженої Організації, що відбудеться в суботу, 7-го жовтня ц.р., о годині 6:30 вечора в залі Української Централі в Пассайку.

Саме в той день, як Господь дозволить, я буду в Балтиморі з нагоди візиту Святішого Отця Папи Івана Павла II і тому не зможу скористати з Вашого ласкавого запрошення.

Прошу ввічливо передати всім учасникам З'їзду мій привіт і запевнити їх про мої молитви, щоб Господь благословив їхні наради і дав успіхів у їхніх трудах.

Благословення Господнє нехай війде на всіх Вас і буде з Вами завжди!

+ Стефан
+ Стефан митрополит

Загальний вид на залу нарад. Overview of the Convention.

Президія З'їзду. Зліва: А. Войтович, д-р І. Гвозда, В. Шлянта, М. Грицков'ян, М. Дупляк і В. Кікта.

Presidium: A. Wojtowych, I. Hvosda, V. Shlanta, M. Hryckowian, M. Duplak, W. Kikta.

Після офіційної частини, приступлено до ділової частини З'їзду. Вибрано та затверджено ряд комісії, а саме: реєстарційну (Стефан Косцьолек, Петро Русинко, Зенон Войтович), резолюційну (д-р Іван Гвозда, Микола Дупляк, Мирон Мицьо) та номінаційну (Володимир Кікта, Іван Гесь, Теодор Малиняк). Відтак приступлено до звітів. Першою звітувала голова ООЛ Марія Дупляк, яка зуміла охопити широку діяльність організації, як цілості. Вона вказала на успіхи, широкогранну допомогу (яка в минулій каденції досягла суму 55 тис. дол.), зовнішні зв'язки та організаційні проблеми, з якими бореться ООЛ та майже кожна організація в діяспорі. "Саме тепер, в цьому році ООЛ сповнилося

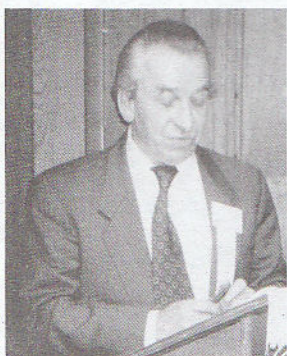
60 років існування — сказала голова — 60 літ наполегливої праці для добра української громади, для задержання нашої української ідентичності тут, на місці поселення, як теж для моральної а також матеріальної допомоги нашим сестрам і братам на рідних землях. Наша організація провела велику роботу — і я горда за неї, за нашу ООЛ." Далі слідували звіти членів Крайової Управи, голів відділів та дискусія над ними. Опісля, на внесок Контрольної Комісії уділено абсолюторію (з признанням) уступаючим керівним органам Крайової Управи.

На внесок Номінаційної комісії одностайно вибрано нову Крайову Управу на наступні 3 роки в такому складі: Марія Дупляк — голова, Зенон Галькович — 1-ий заст. голови, Володимир Кікта — 2-ий заст. голови, Зенон Войтович — секретар і пресовий референт, Стефан Косцьолек — фінансовий референт. Члени президії: д-р Іван Гвозда, Мирон Мицьо і Микола Дупляк. Референтури: Юрій Ковальчик — допомогова, Корнило Баб'як — організаційна, Микола Грицков'ян — зовнішніх зв'язків, Стефан Гованський — музейна, Іван Гресь — культ. освітня. Вільні члени: Іван Васічко, Іван Філь, Ярослав Кравчишин, Василь Гаргай, Теодор Малиняк, Петро Русинко. Контрольна комісія: Михайло Дзіман — голова, Теодор Полянський і Іван Нищіт — члени. Товариський суд: Іван Хомко — голова, Юліян Котляр і Анна Войтович — члени.

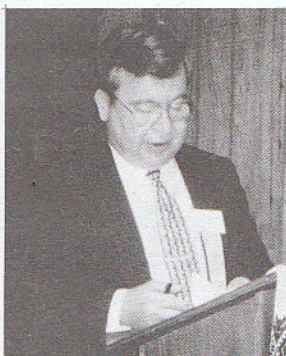

Звітує М. Дупляк — голова КУ ООЛ.
At the podium M. Duplak, president of ODLWU.

ЗВІТУЮТЬ ГОЛОВИ ВІДДІЛІВ

Т. Малиняк, Нью Йорк, Н.Й.
T. Malyniak, New York, N.Y.

С. Гованський, Йонкерс, Н.И.
S. Howansky, Yonkers, N.Y.

В. Гаргай, Пассейк, Н.Дж.
V. Harhaj, Passaic, N.J.

В. Матлаґа, Картерет, Н.Дж.
V. Matlaga, Carteret, N.J.

В. Кікта, Ірвінгтон, Н.Дж.
W. Kikta, Irvington, N.J.

І. Гресь, Джерзі Сіті, Н.Дж.
J. Gres, Jersey City, N.J.

Я. Кравчишин, Чикаґо, Іл.
Y. Krawczynsyn, Chicago, Il.

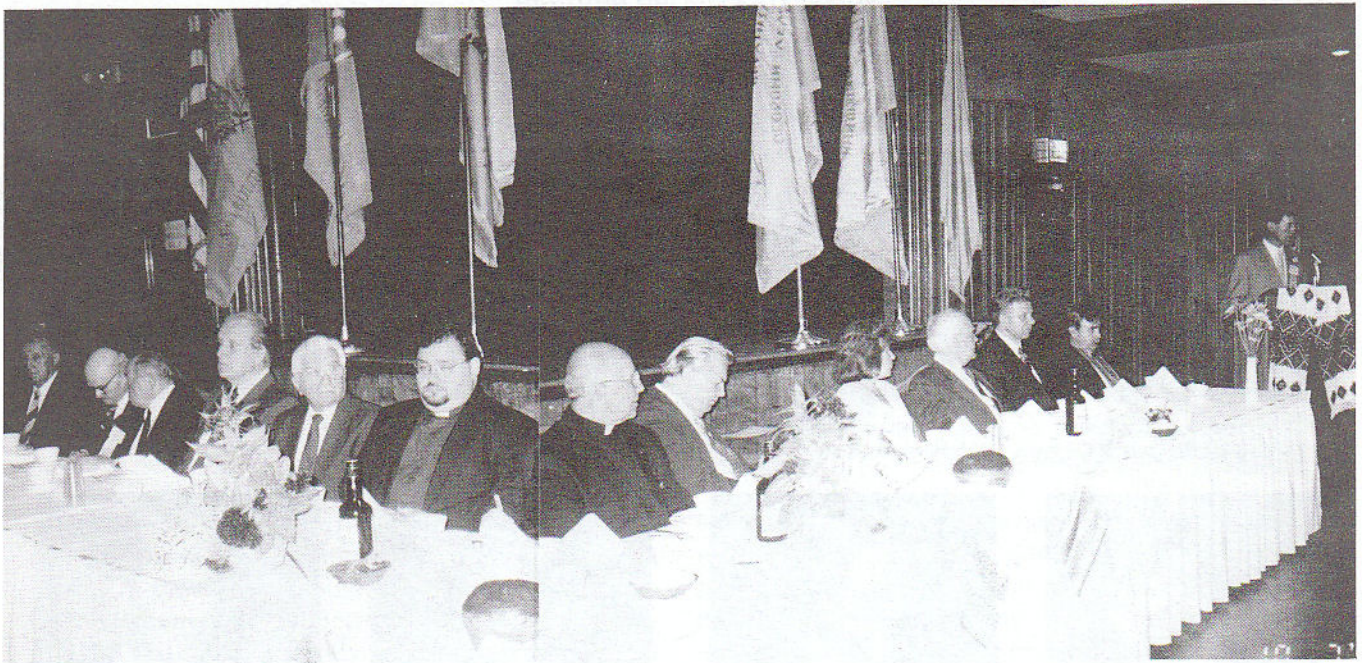

І. Філь, Олбанська округа, Н.Й.
J. Fil, Albany district, N.Y.

Увечорі того самого дня відбувся величавий святочний бенкет в присутності понад 250 осіб. При вході на залю, де відбувався бенкет, урочистим, традиційним українським звичаєм (хлібом і сіллю) владику Михаїла — єпископа Чикаґо — вітала голова КУ ООЛ Марія Дупляк та голова 3-го Відділу (Пассейк), Василь Гаргай. Відтак Почесна Президія — представники крайових громадських організацій та почесні гості зайняли місця за головним столом. Програмою бенкету вміло керував Зенон Галькович, а в мистецькій частині виступив заслужений артист України, баритон Ярослав Гнатюк при акомпанієменті Світлани Гнатюк. Святочну доповідь на тему "Українське населення Лемківщини в боротьбі за свої права" виголосив голова Об'єднання лемків у Польщі, Василь Шлян-

Співає баритон Я. Гнатюк при акомпанієменті С. Гнатюк.
Y. Hnatiuk, baritone, and S. Hnatiuk at the piano.

Почесна Президія XXIV з'їзду. Зліва: К. Василик (СУМА), М. Грицков'ян (передсідник З'їзду), М. Ковальчин (ЗУАДК), Є. Івашків (УККА), Л. Футала (УПА), о. Йосиф (парох церкви св. о. Миколая), Єпископ Михайло (Чикаго), д-р І. Гвозда (СФЛ), М. Дупляк (голова ООЛ), Є. Гановський (ООЧСУ), В. Кікта (ФДЛ), З. Галькович (ведучий бенкетом). В. Шлянта (ОЛП) виголошує доповідь.

Honorary Presidium at the Banquet of XXIV Convention.

та. Централні і крайові організації і установи репрезентували: Світова Федерація Лемків — д-р Іван Гвозда, Український Конгресовий Комітет Америки — Євген Івашків, ООЧСУ — Євген Гановський, Світове Братство Вояків УПА — пор. Лев Футала, Т-во кол. вояків УПА — Л. Футала і Петро Шкафаровський, Спілка Української Молоді в Америці — Корнило Василик, Об'єднання вояків і приятелів Другої Дивізії УНА — Володимир Васьків, Об'єднання вояків УПА — Остап Левицький, З'єднаний Українсько-Американський Допомоговий Комітет — Михайло Ковальчин, Фондація Дослідження Лемківщини — Володимир Кікта, Фондація Українського Вільного Університету — Теодор Воляник і М. Качор, Стейтова Рада УККА — Іван Буртик, Український Народний Союз —

Александр Худолій, Українська Народня Поміч — Петро Палюх. Крім центральних та крайових організації багато чисельно були заступлені теж місцеві громадські організації, від яких теплий привіт склала голова місцевого відділу УККА Зеня Брожина. Українські кредитівки репрезентували: Українську Федеральну Кредитова Кооператива "Самопоміч" (Нью Йорк) — Мирослав Шмігель, Українську Православну Кредитівку (Нью Йорк) — Андрій Шевченко та Федеральну Кредитову Кооперативу СУМА (Йонкерс) — Володимир Козіцький. Українську пресу репрезентували: ред. Осип Рожка — тижневик "Америка", ред. Ігор Длябога — "Національну Трибуну" та ред. Микола Дупляк — "Народню Волю". Надійшло чимало письмових привітів, м. ін. від ієрархів українських

ЧИ ВИ ВЖЕ ПІДПИСАЛИ "ПЕТИЦІЮ" В 50-ЛІТТЯ ДЕПОРТАЦІЇ?

церков, Світового Українського Державницького Фронту, українських громадських, наукових, жіночих, молодечих та регіональних товариств і установ.

Приємною несподіванкою вечора було відзначення грамотами колишніх голів Крайової Управи ООЛ, заслужених громадських діячів Миколу Грицьков'яна та Мирона Мицьо. Останніми роками Крайова Управа відзначає теж відділ ООЛ, який у звітній каденції виявився найкращим у всіх ділянках. В цій каденції звання "Найкращого Відділу" призначено 3-му Відділові в Пассейку, Н.Дж.

Бенкет перетягнувся до пізнього вечора, а відтак присутні забавлялися при звуках знаменитої оркестри "Кришталь".

Наступного дня, в неділю, в Українській Католицькій Церкві св. о. Миколая в Пассейку була відправлена Служба Божа в наміренні українського народу, під час якої парох цієї церкви о. Йосиф тепло привітав учасників З'їзду а зокрема гостей з інших стейтів США та зза кордону.

Після Богослуження, — хоч З'їзд вже закінчився — гості та учасники його ще довго дискутували про різні лемківські справи, якими дорожимо усі.

Ми винесли ряд рішень, зобов'язань щодо нашої Організації та допомоги рідним на україн-

М. Дупляк вручає грамоту 3-му Відділові ООЛ на руки його голови В. Гаргая.

V. Harhaj (right) receiving the Award on the behalf of the 3rd Branch from M. Duplak, president of ODLWU.

ській землі — Лемківщині. Тепер завдання перед відділами ООЛ — вносити з'їздові резолюції та постанови в життя.

Дума

Фотографії К. Баб'яка. Photos by K. Babiak.

Учасники З'їзду. Convention attendees.

ПРИВІТАННЯ З'ЇЗДОВІ ООЛ

ОБ'ЄДНАННЯ ЛЕМКІВ
Член прихильник ОУП

ZJEDNOCZENIE ŁEMKÓW
Członek wspierający ZUwP

38-300 Gorlice, ul. Hallera 20 m.19, tel.: 52-12-39

tel.: Szymbark 36, Wyszowa 145

Wacław Szczęsny
z-ca przewod.

Ч.п. 178/95

Stanisław Hadyk
z-ca przewod.

Aleksander Mastal
z-ca przewod.

Piotr Szczęsny
sekreter

Piotr Czerwinski
członek Zarządu

Ryszard Szczęsny
członek Zarządu

Piotr Władysław
członek Zarządu

Горлиці -
10 жовтня, 7.10.1995 р.

Вельмишановна Пані
Марія Дупляк
Голова Крайової Управи
Організації Оборони Лемківщини
в Америці
Президія Загального З'їзду ООЛ
в Нью-Джерсі

Широ вітаємо Крайову Управу, Управу Відділів,
Шановних Делегатів та Гостей XXIV - го Крайового З'їзду
Організації Оборони Лемківщини в США.

Бажаємо витривалості, плідних обряд, корис-
них рішень і всього найкращого для добра нашої покривдже-
ної Лемківщини та цілої України.

Щастя Вам Боже!

Секретар ГУ ОЛ
Петро Шафран
Петро Шафран

Голова ГУ ОЛ
Василь Шляхта
Василь Шляхта

СВІТОВИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЦЬКИЙ ФРОНТ

До Хвальної Краєвої Управи
Організації Оборони
Лемківщини в Америці

6 жовтня 1995 р.

Хвальна Управо!
Дорогі Делегати XXIV-го З'їзду!

Від імені Президії Світового Українського Дер-
жавного Фронту, сердечно вітаю Вас — учасників
чергового З'їзду Вашої заслуженої Організації, — яка
дала і дає неоцінний вклад у скавбницю здобуття і
побудови Української Незалежної Держави!

Ваші діди, батьки і матері — вихідці із героїчної
Лемківщини — боронили цю ідею участю в збройній
боротьбі за свободу свого народу і за омріяну вільну
Українську Державу. Ріки крові пролив наш народ у
героїчних змаганнях за волю — і в цьому змазї наші
славні і відважні лемки вистояли на бойовій стійці до
кінця!

Честь і слава їм за це!

А Вам, дорогі Подрузи і Друзі, слава за те, що
Ви принесли цю ідею у вільний світ, що запалили нею
серця молодшого покоління! Ви організували свою
громадську структуру, яка стала в обороні покривдже-
них. Ви маніфестували і протестували проти репресій
всіх окупантів. Ви розгорнули широку харитативну
діяльність. Ви допомогли приїхати на цю благосло-
венну землю тисячам своїх земляків. Ви стали не-
розривною частиною української діаспори.

Честь і слава Вам за це!

Бажаємо Вам успішних ділових нарад, творчих
успіхів у праці для добра і величі українського народу і
нашої держави!

СЛАВА УКРАЇНІ!

Володимир Мазур

ГОЛОВНА УПРАВА ТОВАРИСТВА "БОЙКІВЩИНА" ЗСА — КАНАДА

Загоріла полонина без вогню і грани,
Ой за нами гори вершки, серденько ми в'яне!

До Організації Оборони Лемківщини в Америці.

Хвальне Президіє, Світлий З'їзде!

Не маючи змоги бути учасником Вашого З'їзду, та
прислухатись до Ваших нарад, хочемо передати Всім
учасникам наш щиро-сердечний привіт і побажання
якнайкращих успіхів у Вашій праці, так як для добра
Вашої вужчої Батьківщини, Вашої Рідної Лемківщини,
так і для добра України взагалі. При цьому хочемо
наголосити, що нас як близьких і добрих сусідів в'яже
чимало спільних переживань, і спільної боротьби в
часі, і після II-ої світової війни, в якій чимало найкращих
Синів і Дочок зелених Карпат, зложили своє молоде
життя як воїни героїчної Української Повстанської
Армії, за кращу долю Українського Народу. Цього нам
невільно ніколи забувати, бо УПА врятувала честь

нашого народу як дозрілої нації на вільне, і незалежне
державне життя.

Рівнож хочемо запевнити Вас про нашу майбутню
співпрацю в міру наших можливостей. Нам приємно
повідомити Вас, що така співпраця існує в Україні між
нашими Сестрами і Братами. От, наприклад, у Дро-
гобичі, де тепер є центр бойківських установ, ви-
ходить часопис "Бойки", в якому є поміщені статті
про наших сусідів лемків. Отже робімо тут так само!

Ще раз засилаємо Вам наші найкращі побажання,
та остаємось з дружнім привітом.

Слава Україні! — Героям Слава!

За Головну Управу Товариства "Бойківщина"
Теодор Царик Софія Комаровська
(голова) (секретар)

РЕЗОЛЮЦІЇ

XXIV ЗАГАЛЬНОГО З'ЇЗДУ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ в АМЕРИЦІ

7 ЖОВТНЯ, 1995 р., ПАССЕЙК, Н.Дж.

XXIV Звичайний Загальний З'їзд Організації Оборони Лемківщини

- Вітає Український Народ з нагоди його 4-річчя незалежності; шле привіт Президентові України, Українському уряду та всім, хто старається чимнебудь допомогти у розбудові Української Незалежної Держави;
- Вітає проводи всіх Українських Церков, а при цьому висловлює велике занепокоєння з приводу поділу українського православ'я та існування Російського Патріархату на Україні;
- З нагоди 50-річчя Організації Об'єднаних Націй, 47-річчя Універсальної Деклярації Прав Людини і напередодні 5-річчя незалежності України — засуджує практику тероризування лемків, подібно як і решти української меншини у Польщі, польськими шовіністичними й урядовими та неурядовими чинниками, що довело до геноциду, етнічної чистки та загальноукраїнського голокосту в Польщі;
- Постановляє та зобов'язує новообрану Крайову Управу ООЛ:
 1. Якнайтісніше співпрацювати з Світовою Федерацією Лемків, щоб:
 - Домагатися від польського уряду негайно відкликати рішення Президії Ради Міністрів Польщі з 24 квітня 1947 р., накази Політичного Бюра Польської Комуністичної Партії з 29 березня 1947 р. в справі переведення в життя Акції "Вісла";
 - Відкликати декрет з 27 липня 1949 р. в справі націоналізації нерухомого і рухомого майна депортованих лемків та всіх переселених українців, як також декрет з 12 березня 1958 р., згідно з яким відібрано лемкам право домагатися повернення їм їхнього майна;
 - Домагатися негайного повернення лемкам усього, що було від них насильно відібране та дати їм компенсацію за все, що вони втратили, за застосування державою супроти них терористичних метод переселення, з 50-річчя цього насильства;
 - Домагатися від Уряду України, щоб він зробив все можливе, щоб повернути лемкам їх прадідівські землі, на яких вони могли б відновити і плекати свою культуру, релігію; щоб стати корисним мостом між Україною і Польщею. Домагатися, щоб Польща дала лемкам у Польщі все те, що досі Україна дала польській меншості в Україні;
 2. Подбати, щоб гідно відзначити скорботні 50-ті роковини депортації лемків та всіх українців Закерзоння, зокрема zorganizувати відповідний науковий конгрес, симпозіуми, доповіді, виставки тощо.
 3. Продовжувати допомагати лемкам в Польщі і тим землякам поза Польщею, які такої допомоги потребують (морально і фінансово), щоб довести Лемківщину до її відродження.
 4. Посилити діяльність Українського Лемківського Музею, зокрема нав'язати ближчі зв'язки з українськими лемківськими музеями в країнах, де такі існують; сприяти розвитку українських лемківських музейних інституцій в Польщі та в Україні.
 5. Продовжувати співпрацю із громадськими організаціями на терені США, а зокрема брати активну участь в українських центральних організаціях та інституціях для добра цілої української діаспори, а зокрема для всебічного розвитку України.

ВІСТІ З КРАЙОВОЇ УПРАВИ ООЛ

* 20-го жовтня ц. р. відбулося перше після Загального Крайового З'їзду Організації Оборони Лемківщини засідання Крайової Управи, Контрольної комісії та Товариського суду. Обговорено та накреслено план праці на 1996 рік.

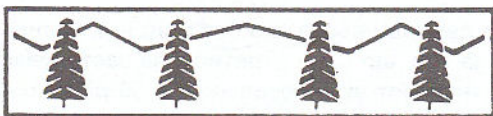
* 23-го жовтня в готелі Вальдорф Асторія в Нью Йорку, вже вдруге вітала українська громада США Президента України Леоніда Кучму, який прибув до Нью Йорку на святкування 50-ї річниці Об'єднаних Націй. Під час зустрічі Президентові України було передано меморандум від української громади, де подано признання за економічні реформи та висловлено турботи щодо стану української мови, науки і культури. Нижче поміщуємо частину "Меморандум", яку підготувала ООЛ, а яка відноситься до становища уряду України супроти українців поза межами державних кордонів України:

"Здається нам, що Президент, як і Уряд України повинен піклуватися не тільки народом

України, але також українцями за межами України, тобто, захищати інтереси, честь і гідність українських меншин за кордоном. Таку опіку і захист, зокрема, потрібно довго переслідуючим українським меншинам як в Російській Федерації, так само і в Польщі, в яких проживає около 10 мільйонів українців. Як приклад, можна подати, що в Російській Федерації досі немає навіть одної української школи; в Польщі досі немає державної програми етнічного відродження."

* 1-го грудня КУ вислала до Відділів ООЛ обіжник в справі журналу "Лемківщина" та збірки на коляду.

* 2-го грудня у Філадельфії, Па., відбулися 16-ті Загальні Збори ЗУАДК-у. Участь в них взяли Марія Дупляк - голова КУ та Юрій Ковальчик - допомогий референт. М. Дупляк увійшла до нововибраної Ради Директорів ЗУДАК.

ВІДІЙШЛИ ВІД НАС...

ПОДЯКА

З волі Всевишнього 7-го червня 1995 року відійшов у вічність наш найдорожчий і незабутній Чоловік, Батько, Брат, Швагер, Дідо **бл. п. Василь Майкович**, колишній вояк Карпатської Січі і УПА, активний член Організації Оборони Лемківщини, та багатьох інших українських громадських організацій і установ.

Цією дорогою родина Покійного складає подяку всім тим, які виявили горем прибитій родині співчуття, та за зложення своїх жертв на поминальні Богослуження, та на журнал "Лемківщина".

На журнал "Лемківщина" зложили:

по 50.00 дол. — Лука Жабич, 39-ий Відділ УНС; **25.00 дол.** — Федеральна Кредитівка "Самопоміч", Сиракуз; **по 20.00 дол.** — Михайло Халупа, Синаїда Левицький, п-ство Башуцькі; **15.00 дол.** — п-ство

Возняки; **по 10.00 дол.** — Григорій Гавучак, Володимир Ревюк, Андрій Рочий, родина Тимків, Стефан Грицюк, Білл і Еріка Андерсон, Латіса Кузицка, родина Карпишин, родина Парколап, Анна Комановський, Ілько Мигдаль, Микола і Галя Дупляки, Михайло Вартошик, Григорій Гавришків, Тома Боцонь, Орест і Ганя Грицик, Тома Шаробура; **по 5 дол.** — Анна Мазурик, п-ство Винарчик, Григорій Динька. **Разом: 385.00 дол.**

Ще раз, щирісердечні спасибі за щирі пожертви, — вияв вдячності за довгу і віддану громадську працю бл. п. Василя Майковича.

Дружина — Анастасія Майкович.

Редакція і адміністрація журналу "Лемківщина" складають всім жертводавцям на Пресовий Фонд щиро подяку, а Родині Покійного висловлюємо щирі співчуття.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ ЖУРНАЛ "ЛЕМКІВЩИНА" СВОЇМ РІДНИМ В УКРАЇНІ Й ПОЛЬЩІ!

Дорогі Читачі!

Адміністрація "Лемківщини" кожночасно висилає даром біля 200 чисел журналу на відомі нам адреси в Україні й Польщі. У зв'язку з високими поштовими коштами, ми будемо змушені припинити дарову висилку. Тому просимо Вас, передплатити "Лемківщину" своїм рідним чи знайомим.

Річна передплата летунською поштою виносить 16.00 ам. дол. річно.

Адміністрація "Лемківщини"

НАМ ПИШУТЬ:

До Редакції журналу "Лемківщина"

Я прочитав Ваш дуже цікавий журнал, Рік XVII, ч. 2, в котрому є згадка про мого односельчана С. Чупака. Славної пам'яті С. Чупак уже давніше просив мене, щоб я передплатив собі Ваш журнал "Лемківщина". Ось так в моєму листі до Вас я залучую річну передплату і коляду Вашого дуже змістовного журналу. [...]

Бажаю усім співпрацівникам журналу доброго здоров'я і гарних успіхів у Вашій праці.

Останюсь з належною пошаною до Вас

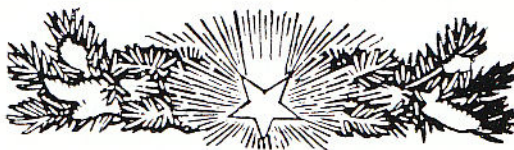
*Петро Туханський,
Warwicks, Great Britain*

ХРИСТОС НАРОДИВСЯ!

СЛАВІМ ЙОГО!

УСІМ НАШИМ ШАНОВНИМ І ДОРОГИМ
АВТОРАМ, ЧИТАЧАМ І КОЛЬПОРТЕРАМ
ШЛЕМО НАЙЩИРІШІ ПОБАЖАННЯ
БЛАГОСЛОВЕННИХ, ЗДОРОВИХ І ВЕСЕЛИХ
СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО
ТА ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ!

Редакція і Адміністрація журналу "Лемківщина"

Редакція не приймає матеріалів не підписаних авторами та застерігає за собою право скорочувати статті та правити мову. Прислані матеріали редакція не повертає.

Статті підписані авторами, висловлюють їх власні погляди, а не погляди редакції. Редакція не буде помішувати невірливих, образливих для кого-небудь висловів.

Передрук матеріалів з "Лемківщини" дозволяється при умові подання повної назви журналу.

Адреса: "LEMKIVSHCHYNA" Magazine, P.O. Box 7, Clifton, NJ 07011-0007, USA

"LEMKIVSHCHYNA" Magazine is published quarterly by Organization for Defense of Lemko Western Ukraine, Inc., P.O. Box 7, Clifton, NJ 07011-0007, USA.

Subscription Rate: in the United States of America \$ 10.00 per year (Bulk mail), in countries other than U.S., annual subscription is \$ 16.00 in U.S. currency; single copy: US \$2.50.

Квартальник "ЛЕМКІВЩИНА" видає Організація Оборони Лемківщини в Америці.

Адреса: P.O. Box 7, Clifton, NJ 07011-0007, USA.

Річна передплата: в США 10.00 ам. дол. звичайною поштою; в країнах поза межами США 16.00 ам. дол. річно; ціна поодинокого числа 2.50 ам. дол.

Return to "LEMKIVSHCHYNA"
P.O. Box 7
Clifton, NJ 07011-0007

BULK RATE
U.S. POSTAGE
PAID
CLIFTON, NJ
PERMIT No. 937

НАШІ ВИДАННЯ

- ДЕРЕВ'ЯНА АРХІТЕКТУРА УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ40.00 ам.дол.
(альбомний формат, тверда оправа)
- АННАЛИ, Ч. 4. Матеріали про Лемківщину15.00 ам.дол.
(тверда, полотняна оправа, 256 стор.)
- АННАЛИ, Ч. 5. матеріали-документи про Лемківщину20.00 ам.дол.
(тверда, полотняна оправа, 256 стор.)
- Марія Остромира. ЛЕМКІВЩИНА В ОГНІ. Повість.10.00 ам.дол.
(тверда, кольорова оправа, 264 стор.)
- Т. і М. Лопаткевич. МАЛА САКРАЛЬНА АРХІТЕКТУРА ЛЕМКІВЩИНИ25.00 ам.дол.
(тверда, полотняна оправа, 490 стор.)
- "БУДЬ ЗДРАВА ЗЕМЛИЦЕ"5.00 ам.дол.
(українські народні пісні про еміграцію)

До замовлення просимо ласкаво додати 2.50 дол. на покриття коштів пересилки

Замовляти на адресу:

The Lemko Research Foundation, Inc.
26 Elm Street
Clifton, New Jersey 07013

